

Henna Haverinen

Lapselle mielekkään kuvituskuvan tekeminen

Lasten runokirjan toteutus luovan prosessin näkökulmasta

Metropolia Ammattikorkeakoulu
Medianomi
Digitaalinen viestintä
Opinnäytetyö
14.4.2011

Tekijä(t) Otsikko Sivumäärä Aika	Henna Haverinen Lapselle mielekkään kuvituskuva tekeminen Lasten runokirjan toteutus luovan prosessin näkökulmasta 54 sivua + 6 liitettä 14.4.2011
Tutkinto	Medianomi
Koulutusohjelma	Viestintä
Suuntautumisvaihtoehto	Digitaalinen viestintä
Ohjaaja(t)	Lehtori Katri Myllylä Lehtori Tuomas Aatola
<p>Työ on toiminnallinen oppinäytetyö, joka käsittelee lastenkirjan kuvittamista kuvan tekijän näkökulmasta. Työ tarkastelee, mitkä tekijät auttavat kuvittajaa kohdentamaan kuvituksiin lapsiyleisölle. Työn toiminnallinen osio sisältää lasten runokirjajulkaisun toteutuksen ja projektin kuvauksen luovan prosessin näkökulmasta. Lähtökohtana projektiosioon on oman luovuuden toteuttaminen. Työllä ei ole toimeksiantajaa.</p> <p>Työn tavoite on selvittää, millainen on lapselle mielekäs kuvituskuva sekä tarkastella lasta kuvan tulkitsejana. Työssä käsitellään lapselle suunnatun kuvituksen taustalla olevia lähtökohtia. Toiminnallisen osion keskeinen tavoite on luovan prosessin havainnointi.</p> <p>Työ perustuu laadulliseen tutkimukseen. Tietoa saadaan kirjallisuudesta, havainnoimalla ympäristöä sekä vuorovaikutuksesta alan ammattilaisten kanssa. Työn tekemisen taustalla vaikuttaa myös hiljainen tieto aiheesta.</p> <p>Teoriaosio käsittelee lapsen visuaalista ymmärrystä, kohderyhmän merkitystä sekä kuvittajan roolia kasvattajana. Kuvakirjan suoraa vaikutusta lapseen on vaikea tutkia, mutta vaikutus voi olla pitkäaikainen. Kohderyhmän huomioiminen on tärkeää, jotta kuvitus on ymmärrettävä kokonaisuus lapselle. Kuvakirja voi toimia moninaisena lapsen kehityksen apuvälineenä. Lapsen havaintokykyyn kuvan suhteen vaikuttavat suuri joukko eri tekijöitä sekä mahdolliset yksilölliset erityispiirteet.</p> <p>Tutkielmassa hyödyntämäni lähdekirjallisuuden perusteella vaikuttaa siltä, että lastenkirjan kuvittamiselle ei ole määritelty selkeitä standardeja. Viitekehyksiä kuvituskuva tekemiseen löytyy, mutta jokainen lapsi on yksilö, jonka visuaaliseen ymmärrykseen vaikuttaa suuri määrä eri tekijöitä. Projektiosion kautta havaitsin luovan prosessin olevan jatkumo, jolle kuvituksen tekijän on itse asetettava päätepite.</p> <p>Tutkielma toimii lähtökohtana vastaavanlaisiin lastenkirja projekteihin. Työ tarjoaa yhden lähestymistavan lastenkirjan kuvittamiseen ja luovaan prosessiin. Uskon oman tietoni jäsentyneen esittämisen olevan hyödyksi muille lastenkirjan kuvittamisesta kiinnostuneille sekä luovan alan opiskelijoille.</p>	
Avainsanat	kuvittaminen, lastenkirjat, runokirja, luova prosessi

Author(s) Title Number of Pages Date	Henna Haverinen Creating Illustrations for Children Producing a Poem Book for Children 54 pages + 6 appendices 14 April 2011
Degree	Bachelor of Media
Degree Programme	Media
Specialisation option	Digital Media
Instructor(s)	Katri Myllylä, Senior Lecturer Tuomas Aatola, Senior Lecturer
<p>The aim of the present research was to observe the requirements for a good illustration for a children's book and to create a children's poem book publication. The research investigated the facts which should be considered when illustrating children's book. The idea was to observe the child as an interpreter of the illustration. The aim was also to observe features of the creative process during the practical project.</p> <p>The research was carried out with a qualitative research method. The foundation of the Bachelor's Thesis was previous research and theories. Some information concerning the subject was collected from literature and vocal assignments of a specialist. This bachelor's thesis was started in fall 2010.</p> <p>As a result a new poetical publication called Vuoden virsta oravan jäljillä was compiled. Developing the publication was based on the theories of creating illustrations for children. The result is presented visually in the appendix.</p> <p>As a conclusion the research results indicated that the requirements of children's book's illustrations are loose. The essential part in illustrating is to consider the target group accurately. Every child is an individual and there are several perpetrators, which have an effect on child's ability to perceive illustrations. Observing a creative process during the publication project indicated two important viewpoints. Creative process is a continuum the endpoint of which has to be defined or otherwise it might form an endless continuum. A creative process is about resolving conflicts between the idea and the practice.</p>	
Keywords	Illustration, children's book, poem book, creative process

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Lastenkirjan kuvittajan vastuullinen tehtävä	3
2.1	Kuvakirjan vaikutus lapseen	3
2.2	Kohderyhmän huomioiminen	4
2.3	Kuvittajan mahdollisuudet ja kuvakirjan välittämät arvot	5
3	Lapsi kuvakirjan tulkitsijana	7
3.1	Visuaalisen ymmärryksen kehitys	7
3.2	Kuvan tulkinnan logiikkaa	9
3.3	Kiinnostavat kuva-aiheet	9
3.4	Kuvan ja tekstin yhteys	10
4	Projektiosion kuvaus: Lasten runokirjan suunnittelu ja toteutus	11
5	Projektin havainnointi luovan prosessin näkökulmasta	13
5.1	Aiheen kartoitus – valmisteluvaihe	18
5.2	Kohti kuvittamista – kypsyttelyvaihe	20
5.3	Ideasta käytäntöön – oivallusvaihe	21
5.4	Kuvitusprosessin kuvaus esimerkkirunon kautta – todennusvaihe	22
5.4.1	Vanhojen kuvitusten tutkiminen	24
5.4.2	Luonnosteluvaihe	25
5.4.3	Luonnoksen työstäminen lopulliseksi piirrosaukeamaksi	29
5.4.4	Ensimmäiset maalauskokeilut	33
5.4.5	Lopullisten kuvien maalaaminen	37
5.4.6	Kuvituksen yhdistäminen taittoon	44
5.4.7	Muutos- ja jatkoideoita	48
6	Yhteenveto ja pohdintaa	49
	Lähteet	53
	Liitteet	

1 Johdanto

Opinnäytetyöni käsittelee lasten kuvakirjan kuvittamista kuvan tekijän näkökulmasta. Työn keskeinen tavoite on selvittää, millainen on lapselle mielekäs kuvituskuva ja soveltaa tietoa aiheesta toiminnallisessa osiossa toteutettavaan lasten runokirjajulkaisuun. Opinnäytetyössäni tarkastelen, mitkä tekijät auttavat kuvittajaa kohdentamaan kuvituksia lapsiyleisölle. Tavoitteena on oppia ymmärtämään lapsen käsitystä kuvan suhteen ja selvittää lapselle suunnatun kuvituskuvan piirteitä. Tutkielman tavoitteena ei ole niinkään tarkastella miten kuvituskuva tehdään, vaan huomioida lapsille suunnatun kuvituksen taustalla olevia lähtökohtia, arvoja ja kohderyhmäajattelua. Tavoitteena on ymmärtää lasta kuvan tulkitsijana ja kuvittajan vastuuta kuvantekijänä. Työn toiminnallisen osion tavoitteena on ideoida ja toteuttaa ammattitaitoa ilmentävä lasten runokirjajulkaisu. Projektin keskeisiä tavoitteita ovat myös luovan prosessin havainnointi ja ammatillinen kehitys kuvittajana.

Opinnäytetyöni on luonteeltaan toiminnallinen opinnäytetyö. Toiminnallisella opinnäytetyöllä tarkoitetaan työelämän kehittämiseen tähtäävää työtä, joka kasvattaa käytännön osaamista ammatillisella kentällä (Virtuaaliammattikorkeakoulu, 2006). Työ on toteutettu syyskuun 2010 ja huhtikuun 2011 välisellä aikajaksolla. Työ perustuu laadulliseen tutkimukseen, johon tietoa on saatu kirjallisuudesta, havainnoimalla omaa prosessia sekä vuorovaikutuksesta alan ammattilaisten kanssa.

Opinnäytetyöni koostuu kahdesta osiosta. Ensimmäinen osio on teoreettinen tutkielma lastenkirjan kuvittamisen erityispiirteistä. Toinen, toiminnallinen osio, sisältää lasten

runokirjajulkaisun toteutuksen ja kirjallisen kuvauksen projektista luovan prosessin näkökulmasta. Työn pääpaino on toiminnallisessa osiossa, minkä vuoksi teoreettinen osio on rajattu yleisluontoiseen katsaukseen lastenkirjan kuvittamisen taustatekijöistä. Tutkielmani on tarkoitus toimia lähtökohtaisena ajatuspohjana lastenkirjan kuvittamiselle. Saamaani tietoa sovellan projektiosiossa toteutettavaan lasten runokirjajulkaisun kuvitukseen.

Tutkielma käsittelee kuvakirjallisuutta suomalaisen lasten kuvakirjan näkökulmasta. Tutkielman ongelmaksi muodostui lähteiden samankaltaisuus sekä lähdetekstien puutteellinen kohderyhmän rajaaminen. Monet lähteet puhuvat lastenkirjan kuvittamisesta määrittelemättä käsitteelle lapsi minkäänlaista ikämääritelmää. Suomenkielisissä lähteissä on paljon samankaltaisuuksia ja lähteet lainaavat toisiaan. Pätevän, ansiokkaan ja syvällisen tiedon löytäminen oli haastavaa. Moni lähde viittaa siihen, että typografialla, materiaaleilla ja muodoilla on suuri vaikutus lastenkirjaan ja sen lukijaan, mutta asiaa ei avata konkreettisesti, milloin tiedolla ei ole nähdäkseen käytännön hyötyarvoa.

Visuaalisen ymmärryksen kehitys -osiossa olen referoinut paljon Anja Hatvan tuotantoa, mikä mahdollistaa tutkimustekstille epäsuotuisan, mahdollisesti jopa subjektiivisen näkökulman muodostumisen asiaan. Perustelen kyseisessä kohdassa Hatvan käyttöä runsaasti lähteenä sillä, että lähteistäni hän oli ainoa, joka oli perehtynyt konkreettisella tasolla lapsen kehitykseen visuaalisesta näkökulmasta. Hatva ei tietääkseni kuitenkaan ole ensisijaisesti kasvatustieteilijä, joten osa-alueen syventäminen tutkimuksellisesti olisi vaatinut lähdeaineiston laajentamista taidekasvatuspuolelle. Työn rajauksen ja toiminnallisen osion painoarvon vuoksi en tätä tehnyt.

Opinnäytetyöni toiminnallinen osio sisältää lasten runokirjajulkaisun toteutuksen. Projektiosion lähtökohtana on mahdollisuus oman luovuuden toteuttamiseen. Valitsin aiheen omien ammatillisten intressieni mukaan. Aihevalintaan vaikuttivat henkilökohtainen kiinnostus lastenkirjojen kuvittamiseen ja perinteiseen lastenkulttuuriin. Projektin ammatillinen tavoite on lastenkulttuurin graafisten materiaalien ilmeen kohotus. Julkaisun tavoitteena on osaltaan edesauttaa perinteisen lastenkulttuurin säilymistä. Tarkoituksena on tuoda vanhaa kansanperinnettä mielenkiintoisella tavalla nykylapsen ulottuville. Julkaisun toteutustapa on perinteinen painokustanne. Toiminnallisen työn kirjallinen osio esittelee julkaisuprojektia luovan prosessin näkökulmasta.

Opinnäytetyöni etenee tutkielmaosion kautta toiminnallisen työn prosessin kuvaukseen. Tutkielmaosioni käsittelee ensin kuvittajan vastuuta ja mahdollisuuksia kuvan tekijänä. Tämän jälkeen tarkastelen lasta kuvakirjan tulkitsijana. Teoriaosuuden lopussa käsitteelen kuvakirjan mahdollisuuksia ja visuaalista maailmaa lapsen kehityksen näkökulmasta. Tämän jälkeen siirryn opinnäytetyön toiminnalliseen osioon, joka koostuu lasten runokirjajulkaisusta ja sen työstämisen luovan prosessin kuvauksesta. Työn lopussa on yhteenvetona pohdintaa työn tavoitteiden saavuttamisesta ja projektin kokonaisprosessista.

2 Lastenkirjan kuvittajan vastuullinen tehtävä

Teoriaosuuden yksi keskeisistä tavoitteista on selvittää, millainen on lapselle mielekäs kuvituskuva. Mielekkäällä kuvituskuvalla tarkoitan kuvaa, joka aukeaa lapselle ymmärrettävänä ja mielenkiintoisena kokonaisuutena. Tässä luvussa käsittelen lapsen visuaalista ymmärrystä, kohderyhmän merkitystä sekä kuvittajan roolia kasvattajana. Tavoitteena on kartoittaa tärkeitä peruselementtejä ja asioita, joilla on merkitystä lastenkirjan kuvituksen kannalta. Tutkielmani pohjalta näyttää siltä, että kuvittajalla on vastuu kuvan välittämistä ajatuksista ja arvoista. Koska kuvakirjalla voi olla pitkäaikainen vaikutus lapseen, olisi kuvittajan mielestäni hyvä tiedostaa työnsä ilmaisu. Nämä pohjatiedot ovat auttaneet minua lähestymään omaa kuvakirjaprojektiani ja pohtimaan kuvitusteni välittämiä arvoja sekä vastuutani kuvittajana.

2.1 Kuvakirjan vaikutus lapseen

Laukka (1988) kertoo lapsen visuaalisen kehityksen ja siihen liittyvän ajatusmaailman objektiivisen ymmärtämisen olevan mahdotonta. Kuvakirjojen kuvien vaikutusta lapsiin on vaikea tutkia, sillä lapsesta ei usein huomaa välitöntä suhtautumista kuviin. Lapsen halu lukea ja kokea samat kuvakirjat yhä uudelleen viestii kuitenkin kuvakirjojen pitkäaikaisen vaikutuksen olevan olemassa. Tapahtuman luonne ja kuvakirjan vaikutus ovat aina henkilökohtaisia ja emotionaalisesti värittyneitä lapsen taustoista riippuen. (Laukka 1988, 160-163.)

Vaijärvi (2007, 8) kritisoi voimakkaasti nykyaikaisia lastenkirjojen kuvituksia, toteamalla palkittujen lastenkirjojen kuvituksien olevan aikuisten valitsemia ”taidepläjäyksiä”. Kuvittajan tulisi muistaa, että lukutaidoton lapsi pitää kuvia ensisijaisina tarinan kertojina, kun taas lukemaan oppinut lapsi pitää tekstiä ensisijaisena ja oikeana tulkitsijana (Vaijärvi 2007, 30). Tämän vuoksi lukutaidottomille lapsille, pääasiassa alle kouluikäisille, suunnattujen kuvitusten tulisi mielestäni palvella kohderyhmäänsä. Muutoin kuvan ja tarinan yhteys voi jäädä lapselle epäselväksi. Koska julkaisuni ensisijainen kohderyhmä ovat 5-7-vuotiaat lapset, joudun kuvituksessa ottamaan huomioon kuvan roolin ensisijaisena tarinan kertojana lapselle. Julkaisuni kuvitusten kohderyhmälähtöisyyttä pohdin lisää projektin kuvauksen yhteydessä sekä luvussa 5.4.2.

2.2 Kohderyhmän huomioiminen

Näen kuvittajan työssä ensisijaisen tärkeäksi kohderyhmän huomioimisen. Tämän vuoksi on tärkeää tutustua lapsen visuaalisen ymmärryksen kehitykseen ja eri ikäryhmien vaatimuksiin kuvan suhteen. Hatvan (1997) mielestä hahmojen ja kuvien tulee olla ehjiä kokonaisuuksia. Kuvioiden ja taustan välillä tulee olla tarpeeksi suuri kontrasti, jotta lapsi hahmottaa kuvion helposti. Mitä pienempi lapsi on, sen selkeämpiä ja yksinkertaisempia kuvien tulisi olla. (Hatva 1997, 30.) Huovisen (2003) mielestä lapsien ymmärryskykyä kuitenkin aliarvioidaan usein. Helposti kuvitellaan lapsien pitävän, tai ymmärtävän, vain tarpeeksi selkeitä kuvioita, kirkkaita värejä ja yksinkertaisia piirroksia. Lapsella on kuitenkin suuri kapasiteetti sisäistää valtava määrä yksityiskohtia, joten lapsi voi kokea liian helpot kuvat tylsiksi. (Huovinen 2003, 21.) Tästä päätellen on kuvittajan vastuulla tuoda tarina lapselle visuaalisesti ymmärrettävänä kokonaisuutena.

Monet kuvittajat ja taiteilijat eivät välttämättä tunne kohderyhmänsä kehitysvaihetta tarpeeksi hyvin tehdäkseen heille toimivia kuvituksia. Myös omasta tunnettavasta tyylistä kiinnipitäminen voi viedä kohderyhmälle tarkoitetun kuvittamisen väärille raiteille, mikäli lapsen havaintokykyä ei oteta tarpeeksi huomioon. (Hatva 1997, 33.) Mielestäni kuvittamisen lähtökohtana tulee olla kohderyhmän tarpeet, milloin kuvittajan on sivuutettava omat taiteelliset ambitionsa. Julkaisuprojektini kautta havaitsin tämän olevan välillä haastavaa, sillä oman näkemykseni mukaan luova prosessi antaa kehittyessään työlle usein myös uusia ideoita ja piirteitä. Ennen uusiin oivalluksiin tarttumista kuvitta-

jan tulisi palauttaa mieleen työn lähtökohdat, jotta lopputulos palvelisi alkuperäistä ajatusta kohderyhmälähtöisyydestä.

Mielestäni Hatva on saattanut paikoitellen hieman aliarvioida lapsen ymmärryskykyä kuvan suhteen. Tämän vuoksi lähden omaan kuvitusprojektiin enemmän Huovisen kuin Hatvan näkökulmasta. Kuvituksieni perustana ovat Hatvan (1997) mainitsemat selkeät ja taustasta erottuvat kuvat ja hahmot, mutta kuvamaailma sisältää myös paljon muita elementtejä ja moninaisia yksityiskohtia. Tässä luotan Huovisen (2003) näkökulmaan lapsen kyvystä omaksua valtava määrä yksityiskohtia. Kuvituksistani löytyy ensisijaisen kohderyhmäni, 5-7-vuotiaiden lasten, vaatimaa selkeyttä, mutta yksityiskohdilla haluan tarjota myös toissijaiselle kohderyhmälleni, vanhemmille lapsille ja aikuisille, mielenkiintoista katseltavaa ja tutkittavaa.

Joskus lastenkirjan lukija voi törmätä lastenkirjoihin, joihin on rakennettu monikerroksinen juoni viihdyttämään niin lapsi- kuin aikuislukijaa. Vaijärven (2007, 15) mukaan lapsi lukee kuvaa totena ja kirjaimellisesti, jolloin tarinan monikerroksisuus jää heiltä usein ymmärtämättä. Mielestäni kuvakirjan monikerroksisuus saattaa vain hämmentää lapsilukijaa. Julkaisussani ei ole monikerroksista juonta, mutta tarinoiden yhteyden ymmärtäminen vaatii lapselta kronologian ymmärrystä. Julkaisun kuvituksien tavoitteena on toimia myös erillisinä kuvina, sillä jokainen runo on erillinen tarina. Kuvituksien avulla pyrin kuitenkin luomaan kronologisen jatkumon tarinoiden välille. Viimeisen runon kuvituksen tarkoituksena on kietoa tarinat yhteen tuomalla tarinoista tutut hahmot samaan kuvaan. Tämän tarinallisen jatkumon ymmärtäminen ei kuitenkaan ole välttämätöntä kuvituksissani.

2.3 Kuvittajan mahdollisuudet ja kuvakirjan välittämät arvot

Lastenkirjan kuvittajat opettavat tahtomattaan lapselle omaa ihmiskuvaansa ja esteettistä näkemystään. Lasten kuvakirjat voidaan nähdä toimivan osaltaan taidekasvattajina, joiden kasvatustavoitteet on kuvittajalla. Usein lapsen ensimmäiset kuvalliset tuotokset liittyvät lapseen eniten vaikuttaneiden kuvakirjojen maailmaan. Nämä kuvakirjat toimivat myös myöhemmin lapsen kuvallisen ilmaisun esikuvina. Lapset eläytyvät kuviin tarinan kautta, milloin kuvien esteettiset merkitykset jäävät alitajuntaan huomaamatta. (Laukka 1988, 160-163.) Laukan ajatusta tukee Hatvan (2007, 55) näkemys, jonka

mukaan kuvakirjan kuva tarjoaa lapselle voimakkaan esteettisen elämyksen, jolloin visuaaliseen muistiin jääneet kuvat herättävät vielä myöhemminkin assosiaatioita, vaikkei lapsi yhdistä ajatuksia alkuperäiseen lähteeseen. Simonsson (2004) pitää kuvakirjaa lastenkulttuurin välittäjänä lapselle, johdattelijana tulevaisuuteen ja kielellisen kehittämisen välineenä. Kuvakirja toimii myös tiedonlähteenä, keskittymisen opetuksen tukena ja fantasian kehittäjänä. (Simonsson 2004, Vaijärven 2007, 16 mukaan.) Eskola (2007, 43-48) toteaa kuvakirjan toimivan lapsen tunneällyn kehittäjänä ja tunteiden oppimisen sekä ymmärtämisen apuna.

Kuvakirja toimii varhaiskasvattajana, joka tukee lapsen identiteetin ja sosiaalisten taitojen kehitystä. Tärkeitä osa-alueita, joita myös kuvakirjoissa usein käsitellään, ovat tunteiden tunnistaminen, yhteiselämän pelisäännöt ja toimiminen erilaisten ihmisten kanssa. Kuvakirja kertoo aiheista etäännytettyjen hahmojen, esimerkiksi eläinhahmojen, kautta ja tarjoaa aina ratkaisun ongelmaan. Tämä on lapselle turvallinen tapa lähestyä ja tutkia vaikeitakin aiheita. Suurin osa lasten kuvakirjojen kuvituksista on narratiivisia, mikä kehittää lapsen kuvanlukutaitoa ja visuaalista lukutaitoa. Aikuisen kanssa koettu lukuhetki saa lapsen usein keskustelemaan ja kysymään kuvista, mikä edesauttaa lapsen kielellistä ja verbaalia kehitystä. (Suojala 2002, 122-125.)

Hatvan (2007, 58) mukaan mahdollisimman monenlaisten kuvitustyylien tarjonta laajentaa lapsen esteettistä maailmaa. Kuvien käytön on todistettu edesauttavan erityisesti vähemmän lahjakkaiden ja nuorten lasten oppimista. Lapsen ensimmäiset käsitteet ovat dokumenttiluonteisia. Näitä käsitteitä lapsi käyttää ajattelun rakentamiseen, ymmärtämiseen sekä mielikuvituksen raaka-aineeksi. Kuvat motivoivat lasta, lisäävät kiinnostusta aiheeseen ja voivat toimia ns. "ulkoisena muistina" sisältöjen ymmärtämisessä ja näin tukea työmuistia. Kuvat voivat kehittää lapsen mielikuvitusta ja rakentaa sekä laajentaa lapsen käsitystä ympäröivästä maailmasta. (Hatva 1993, 135.)

Tutkimusosioni yhtenä tavoitteena oli havainnoida kuvittajan vastuuta kuvantekijänä. Viitaten luvun edellisiin kappaleisiin kuvakirjan funktiot lapsen kasvattajana ovat niitä vastuualueita, joita kuvittajalla on myös mahdollisuus hyödyntää työssään. Mielestäni näiden näkökulmien tiedostaminen on tärkeää, koska niin Laukan (1988) kuin Hatvan (2007) mukaan kuvakirjalla voi olla pitkäaikainen vaikutus lapseen. Nähdäkseni

nämä näkökulmat tarjoavat kuvittajalle myös mahdollisuuksia vaikuttaa työllään myönteisesti lapsen kehitykseen.

Omissa kuvituksissani pyrin ensisijaisesti miellyttämään lukijaa esteettisesti sekä välittämään tarinan vallitsevaa tunnelmaa. Kuvitukset heijastelevat omia visuaalisia mieltymyksiäni ja niissä on havaittavissa yhtäläisyyttä lastenkirjojen maailmoihin, joista itse pidin lapsena. Samaistumiskyyni lapsen kuvamaailmaan ja siihen, millaisesta kuvasta luulen lapsen pitävän, pohjautunee siis osin omiin muistijälkiini ja visuaalisiin mieltymyksiini lapsuudessa. Kuvituksissani huomaan jälkikäteen asioita, jotka viittaavat henkilökohtaiseen arvomaailmaan. Nämä arvot ovat todennäköisesti siirtyneet kuvitukseen osin tiedostamatta. Mielestäni voisi olla hyödyllistä kuvittajalle tehdä kuva-analyysi omasta työstään tarkastellen sen arvomaailmaa ja näkökulmia. Tällöin kuvittajan olisi helpompi arvioida välittämäänsä viestejä ja niiden tarkoituksenmukaisuutta. Mielestäni kuvituksiin liittyvä henkilökohtaisen maailmankuvan heijastelu ja tätä kautta kuvaan syntyvä tunnelma tekevät kuvasta ainutlaatuisen. Tärkeää kuvittajan asemassa olisi tiedostaa, mutta ei välttää tällaista ilmaisua.

3 Lapsi kuvakirjan tulkitsijana

Tässä luvussa käsittelen ensin lapsen visuaalisen ymmärryksen kehitystä. Tämän jälkeen havainnoin lapsen erilaista logiikkaa ja ymmärrystä kuvan suhteen verrattuna aikuiseen. Lopussa käsittelen lasten kuvallisia mieltymyksiä sekä kuvan ja tekstin yhteyttä lapsen näkökulmasta. Tämän luvun tavoitteena on auttaa kuvittajaa ymmärtämään lasta kuvakirjan tulkitsijana. Omaan työhöni tämä luku tarjosi näkökulmaa ja ymmärrystä lapsen eriävästä käsityksestä kuvan suhteen.

3.1 Visuaalisen ymmärryksen kehitys

Aivojen kehitys alkaa jo ennen syntymää. Vastasyntyneellä lapsella on miljardeja hermosoluja, jotka täytyy kytkeä toisiinsa käyttämällä niitä. Näköaistin kehitysvaihe kukoistaa jo yhden vuoden iässä. Lapsen ajattelu on ensin visuaalista, sitten verbaalia. (Hatva 1997, 29-30.) Tunne on vauvaikäisen ensimmäinen kommunikaatiokeino. Nähdyt kuvat muodostavat lapselle vahvan esteettisen elämyksen, toisin kuin kuultu teksti.

Kasvojen tunneilmaisut ovat lapselle erittäin vahva vuorovaikutuskanava, jota he tarkkailevat alusta alkaen. Kuvakirja voi muuttua voimakkaiden tunteiden muodostajaksi pienellekin lapselle, esimerkiksi mikäli kuvassa esiintyvät kasvot. Kuvan ilmeestä riippuen lapsi reagoi tunteen kautta kasvokuvaan. (Stern 1985, Hatvan 1997, 30 mukaan.) Lapsen aiemmat kokemukset aiheesta vaikuttavat kuvan vaikutukseen. Tämän vuoksi visuaalisten ärsykkeiden kokeminen jo varhaisessa vaiheessa kehitystä voidaan nähdä tärkeänä.

Hatvan (1997) mukaan lapsen ensimmäinen kehitysvaihe kuvan ymmärtämiseen on kuvapinnan viivojen ja pintojen muodostaman esittävän kuvan hahmottaminen. Seuraavaksi lapsi oppii hahmottamaan kaksiulotteisen kuvan kolmiulotteisena tilana. Myös todellisten mittasuhteiden hahmottaminen vaatii lapselta suurta älyllistä kehittymistä. (Hatva 1997, 31.) 1-vuotias käsittelee kirjaa tavarana, 2-vuotias ymmärtää kirjan kuvien merkitsevän jotakin, 3-vuotias luo jo hataria merkityksiä kuville (Hatva 2007, 54). Lapsen havaintokykyyn kuvan suhteen vaikuttavat kehitysaste, kokemus, motivaatio, sukupuoli, kulttuuri ja jotkin erityispiirteet. Mielikuvat asioista kytkeytyvät lapsen aiempaan havaintomaailmaan. Kyky katsella asiaa ulkopuolisen silmin kehittyy iän myötä. (Hatva 1993, 135.) Mielestäni kuvittajan on tärkeää tiedostaa lapsen kunkin ikäasteen visuaaliset taidot ja ennakkotiedot. Nähdäkseni oleellista kuvan rakentamisen kannalta on mahdollisimman hyvä kohderyhmän tuntemus. Tämä ei kuitenkaan välttämättä ratkaise sitä, onko kuvakirja mieluinen kohderyhmälleen.

Lapsi kuvakirjan käsittelijänä leimaa kirjan heti ja joko hylkää tai kiinnostuu siitä. Tämä johtuu siitä, että lapsen tunneavot ovat nopeammat kuin rationaalinen mieli, milloin lapsen rationaalinen ajattelu voi jäädä kesken, toisin kuin aikuisilla. (Goleman 1996, Hatvan 2007, 56 mukaan.) Tietoinen toiminta on mahdollista vasta noin 11-vuotiaalle. Tätä nuorempien oppiminen suuntautuu kiinnostuksen kohteiden mukaan ja on tahatonta. (Hatva 1993, 135.) Brittainin tutkimus vuodelta 1979 puoltaa Hatvan edellistä väitettä. Tutkimus osoittaa lastentarhaikäisten pitävän kuvien katselusta, muttei heidän ymmärtävän niistä kovin paljoa. Lapsi tunnistaa selkeät värit, mutta ei kykene esimerkiksi arvioimaan kuvassa olevien henkilöiden suhteita, tunteita, eikä osien liittymistä toisiinsa. Nämä arviointitaidot kypsyvät vasta varhaisessa murrosiässä, eli yhdentoista ikävuoden jälkeen. (Brittain 1979, Granön 1996 mukaan.)

3.2 Kuvan tulkinnan logiikkaa

Toimivan kuvakirjan rakentaminen lapselle, joka ei välttämättä ymmärrä yksinkertaista kronologiaa tai riippuvaisuussuhteita, eikä osaa lukea tai täydentää kuvia kuten aikuinen tuntuu haastavalta. Ensinnäkin lapsen aikakäsitys on itsekeskeinen. Lapsi kokee substantiivit (esimerkiksi kesä) usein verbillä (esimerkiksi kaivaa santaa, pitää aurinkolaseja). Kun lapsi kysyy miksi, hän ajattelee tarkoitusta tai hyötyä. Aikuisen tulisi vastata tähän kysymykseen, kuten lapsi ajattelee, yksinkertaisesti ja arjenläheisesti. Kuvakirjoja luettaessa lukijan olisi hyvä tuntea lapsen ajatusmaailma ja kehitysaste voidakseen auttaa lasta ymmärtämään ja tulkitsemaan tarinaa. Toisaalta lapsella on jo kolmivuotiaana valtava kyky omaksua epätodennäköisyyksiä ja fantasiaa. (Vaijärvi 2007, 16-17.) Mikäli kolmivuotias on valmis käsittelemään puutteellista tietoa kuvien suhteen, uskon että ensisijaiseen kohderyhmääni kuuluva 5-vuotias pystyy käsittelemään ja ymmärtämään selkeitä, mutta yksityiskohtia sisältäviä kuvituksiani.

Lapsi kokee ja ymmärtää tarinan usein eri tavalla kuin aikuinen lukija. Lapsen päässä syntyy tarinasta myös muita tarinoita ja mielikuvia ja kuville syntyy uusia merkityksiä, joita lukija ei tule ajatelleeksi. Esimerkiksi esineen rajautuminen pois sivulta voi aiheuttaa lapselle mielikuvan esineen rikkinäisyydestä. Aikuinen taas ymmärtää, että kuva on vain rajattu tietyllä tavalla. Mielikuvat ja maailman ymmärtämistavat antavat usein hauskaa ja informatiivista tietoa lapsen yksilöllisestä ajattelumaailmasta. Lapsi tulkitseekin tarinaa usein omin ajatuksin, laulamalla, lukemalla, eleillä, liikkeillä ja leikkimällä. (Vaijärvi 2007, 10-14, 23-29.)

3.3 Kiinnostavat kuva-aiheet

Tutkittaessa lasten mielialheita kuvituksissa on huomattu poikien pitävän erityisesti merimaisemista ja tyttöjen ihmisaiheista. Lapsia kiinnostavat ja kiehtovat aiheet ovat sieviä, myönteisiä ja tuttuja. (Granö 1996, 12.) Alle kouluikäisille riittävät usein kuvasta pitämiseen iloiset värit, hauska hahmo, tai tuttu elementti, kuten koira. Kouluikäisille kuvitustyyli merkitsee jo enemmän. Tuolloin lapsi hakee kuvasta näköisyyttä ja realismia. (Hatva 2007, 57.) Mielestäni Hatvan edellinen väittämä hieman aliarvioi lasta. Kuvamaailman tulee varmasti olla pienelle lapselle selkeä, mutta kuten Vaijärvi (2007) on todennut, usein lasta aliarvioidaan ja jo 3-vuotias pystyy omaksumaan valtavat

määrät epätodennäköisyyksiä ja fantasiaa. Mielestäni tämä viittaa siihen, että alle kouluikäiselle ei riitä kuvasta pitämiseen pelkät iloiset värit, hauska hahmo tai tuttu elementti. Uskoakseni kuvassa täytyy olla myös lapsen kannalta tarpeeksi haastavaa sisältöä, jotta kiinnostus kuvaan säilyy.

Pienille lapsille kuvakirjan miljöön kotimaisuus ja tapahtumien tuttuus ovat turvallisia asioita. Tunnetut kuvittajamestarit, kuten Erkki Tanttua ja Hannu Taina reflektivat kuvituksissaan omia lapsuuden kokemuksiaan, maisemiaan, tuntemiaan henkilöitä sekä omakuvaa. (Laukka 1997, 63.) Kuten aikaisemmin mainitsin, mikäli kuvittajan henkilökohtaisten arvojen näkyminen kuvituksissa on tiedostettua, voi omien kokemusten ja tuntemusten heijastelu rikastuttaa kuvallista tarinaa. Mikäli kuvittaja uppoutuu liian syvälle tuntemuksiin ja mielikuviin, voi tuotoksesta mielestäni tulla alleviivaava ja turhan voimakkaasti kantaaottava. Subjektiivisuutta kuvituksissa on mahdotonta välttää, mutta sen taso olisi hyvä tiedostaa. Luulen, että Vaijärven (2007, 8) kritiikki palkittuja "taidepläjäyksiä" kohtaan saattoi käsittää tämänkaltaista lastenkuvakirjallisuutta, jossa taiteilijan emotionaaliset ja taiteelliset ambitiot ovat menneet kohdeyleisöajattelun edelle.

3.4 Kuvan ja tekstin yhteys

Lukutaidoton lapsi näkee kirjaimet, mutta ei ymmärrä merkkejä eikä niiden muodostamia sanoja. Kuvat tekevätkin kirjasta mielekkään lukukokemuksen lapselle. (Brusila 2003, 20.) Lapselle kuullun tai luetun tekstin ja kuvan merkityksellä kuvakirjassa on valtava ero. Tekstiin keskittyvä ajatus on mitä tapahtuu seuraavaksi, kun taas kuva keskittyy siihen, mitä tapahtuu juuri nyt ja miltä asiat näyttävät (Vaijärvi 2007, 11). Kuvat elämyksinä voivat sitoutua tarinaan voimakkaammin kuin itse teksti. Hatvan (1997) mielestä kuva voi olla viitteellinen ylläke sille, mihin teksti loppuu ja mistä mielikuva voi jatkaa. Useimmiten kuvittaminen mielletään tekstistä lähteväksi tapahtumasarjaksi, harvoin kuvasta lähteväksi. Sanotaankin huonon kuvan pilaavan tekstin, mutta yhtä lailla voisi sanoa huonon tekstin pilaavan kuvan. Kuva kertoo lapselle runsaasti yksityiskohtia, joita tekstin ei tarvitse selittää. (Hatva 1997, 35-40.) Omiin kuvituksiini valitsin lähtökohdaksi tekstin. Mielestäni kuvituksieni tulee olla alisteisia tekstille, sillä tekstit ovat jo olemassa olevia, tunnettuja runoja. Lähtökohta olisi voinut olla toinen, mikäli tekstit olisi kirjoitettu vain tätä julkaisua varten. Kuvittamisen lähtökoh-

dan teki haastavaksi runojen tunnettuus, arvostus ja ammattimaisuus. Mielestäni nämä tekstin lähtökohdat asettivat korkeat vaatimukset myös kuvitukselle.

Kuvitus on niin kuvittajalle kuin myös lapsilukijalle kirjoitetun toisin sanomista. Lapsi käy kuvassa tarinaa läpi omin sanoin ja omassa aikakäsityksessään. Aika kuluu kuvissa lapsen ehdoilla, hänen kykyjensä mukaan tehdä huomioita, tunnistaa asioita ja arvottaa näkemäänsä. Kuvitus tuo lapsen aktiiviseksi osaksi tarinankerrontaa luoden vuorovaikutuksen kirjan ja lapsen välille. (Launis 2001, 57.) Kuvittaja voi parhaimmillaan olla tekstikerronnan rikastuttaja ja pahimmillaan ylikastaja. Ylikas kuvitus muuttuu kuvittajan fantasiamaailmaksi ja erinäiset yksityiskohdat alkavat elää omaa elämäänsä ja aiheuttavat ristiriitaa. Tämä aiheuttaa hämmennystä lukijassa. (Ylimartimo 2001, 80.) Kuvituksia tehdessäni koetin ottaa huomioon, ettei kuvakerronta vie tarinaa väärään suuntaan tai anna ristiriitaisia viestejä tekstiin nähden.

Tutkielmaani perustuen miellän, että lapselle suunnatun kuvituskuvan tulee olla kohde-ryhmälleen selkeä ja mielenkiintoinen kokonaisuus. Kuvituksessa on otettava huomioon lapsen kehitysasteen asettamat vaatimukset ja lapsen erilainen kuvanlukutaito verrattuna aikuiseen. Hyvä kuvituskuva tarjoaa lapselle mahdollisuuden kehittyä ja tehdä oivalluksia kuvan avulla.

4 Projektiosion kuvaus: Lasten runokirjan suunnittelu ja toteutus

Opinnäytetyöni toiminnallinen osio sisältää lasten runokirjajulkaisun toteutuksen. Projektiksi koostuu julkaisun suunnittelu- ja toteutusvaiheista. Julkaisuun on koottu seitsemän tunnetun suomalaisen runoilijan runoa 1900-luvun taitteesta. Toteutus sisältää kirjan graafisen suunnittelun, kuvituksen ja taiton.

Lähtökohta projektiin on oman luovuuden toteuttaminen. Valitsin aiheen omien ammatillisten intressieni mukaan. Aihevalinnan taustalla ovat kiinnostus lastenkirjojen kuvittamiseen ja perinteiseen lastenkulttuuriin. Lastenkirjojen monimuotoinen, rikas ja tarinallinen kuvamaailma kiinnostaa minua. Opinnäytetyön kautta minulle tarjoutui ainutlaatuinen mahdollisuus toteuttaa haluamani projekti ja kehittää ammatillista osaamistani luovempaan suuntaan.

Teoriaosuuden pohjalta näen tärkeäksi lähtökohdaksi työlleni kohderyhmän huomioimisen. Kuten aiemmin mainitsin, halusin teoriaosuuden toimivan lähtökohtana lastenkirjan kuvittamiseen. Tietoa aiheesta sovellan tuottamaani lasten runokirjajulkaisuun. Julkaisuni ensisijainen kohderyhmä ovat 5-7-vuotiaat lapset. Kuvituksillani pyrin esteettisyyteen ja satumaailmaan, joka kiinnostaisi ensisijaisen kohderyhmäni ohella myös toissijaista kohderyhmääni, vanhempia lapsia ja aikuisia. Tavoitteena julkaisun suhteen on luoda kokonaisuus, johon niin lapsi- kuin aikuislukijakin haluavat palata uudelleen.

Projektin tavoitteena on luoda yhtenäinen julkaisu teeman, kuvituksen ja taiton suhteen. Toteutuksen tavoitteena on ilmentää ammattitaitoani lahjakirjamaisen julkaisun muodossa. Runokirjan tavoitteena on osaltaan nostaa kansanperinnettä nykypäivään. Tarkoitus on yrittää ehkäistä perinteen unohtumista tuomalla vanhoja runoja mielenkiintoisella tavalla nykylapsen ulottuville. Projektini tähtää osaltaan arvokkaan kulttuurin säilyttämiseen ja sen uudelleen esittämiseen ajanmukaisesti. Tavoitteena on perinteen yhdistäminen nykyaikaan, milloin sisältö voi muuttua kiinnostavammaksi lapsen näkökulmasta. Vaijärven (2007) mukaan kuvakirja toimii lapselle lastenkulttuurin välittäjänä ja kielellisen kehityksen välineenä. Nämä kuvakirjan mahdollisuudet tukevat tavoitteitani kulttuuriperinteen säilyttämisestä ja vanhojen runojen nostamisesta nykypäivään. Runot itsessään ovat arvokasta kulttuuriperinnettä, mutta sisältävät myös paljon vanhaa suomenkielen sanastoa. Tämän vuoksi näen julkaisuni voivan edesauttaa osaltaan myös kielellisen perinteen säilymistä sekä lapsen kielellisen ilmaisun kehitystä.

Projektin ammattia kehittävä tavoite on kohottaa osaltaan lastenkulttuurin graafisten materiaalien ilmettä. Tavoite vahvistui taustatutkimusta tehdessäni, jolloin huomioin lasten ääniteteollisuuden mielestäni heikon visuaalisen tason. Korkealaatuisen sisällön tuotannon kautta tähtään osaltani ammattitaidon ilmentämiseen myös lastenkulttuurin osa-alueella.

Alkuperäisideani oli toteuttaa lastenkuvakirjan kaltainen laulukirja, johon yhdistyy musiikki äänitemuodossa. Idea syntyi halusta yhdistää kaksi omaa osaamisaluetta, visuaalinen suunnittelu ja musiikki. Ajatuksenani oli yhdistää lastenkirjan visuaalisuus ja audiitiivinen sisältö mielenkiintoisella tavalla. Alkuperäinen idea projektista olisi käsittänyt

laulukirjajulkaisun lisäksi kirjaan yhdistetyn itse tuotetun musiikkiaänitteen. Julkaisun ja äänitteen tarkoituksena olisi kertoa tarina tekstin, kuvituksen ja musiikin muodossa.

Opinnäytetyön oppimisprosessin kannalta katsoin kuitenkin mielekkääksi rajata aihetta pienemmän kokonaisuuden toteuttamiseen. En toteuttanut alkuperäisideani myöskään sen vuoksi, että projekti olisi vaatinut enemmän ajallisia resursseja kuin opinnäytetyön toteuttamiseen oli varattu. Toteutuksen rajaaminen oli järkevää myös aiheeseen syven-
tymisen kannalta. Päätin projektin pääpainon olevan kuvitusprosessissa, sillä toiminnal-
lisen opinnäytetyön tavoite on ammatillinen kehittyminen. Rajausta tehdessäni otin
kuitenkin huomioon mahdollisuuden työstää alkuperäisideani myöhemmin loppuun.
Tämän vuoksi valitsin julkaisun teksteiksi runoja, jotka on sävelletty ja sovitettu myös
lauluiksi. Julkaisun taustatyöstä ja sisällön rajauksesta kerron lisää luvussa 5.1.

Projektin kuvaus on toteutettu luovan prosessin näkökulmasta. Lähestyn työtä omien
havaintojeni kautta, minkä vuoksi teksti sisältää myös luovaan prosessiin olennaisesti
liittyvää tunteiden kuvausta. Aloitin projektin työstämisen syyskuussa 2010. Projekti
valmistui huhtikuussa 2011. Aikajaksoltaan noin seitsemän kuukauden pituinen projekti
oli nähdäkseni luovan prosessin kannalta sopivan pituinen uuden tiedon omaksumi-
seen. Projektin aikataulu on esitelty tarkemmin luvussa 5.

Projektin kirjallinen osio esittelee julkaisuprosessin vaiheittain. Projektiosio etenee luo-
van prosessin lähtökohdista julkaisun suunnitteluprosessin kuvaukseen. Tämän jälkeen
työni käsittelee julkaisun kuvittamisprosessia yhden esimerkkirunon kautta. Olen rajan-
nut projektin kuvaukseni yhden runon kuvittamisprosessin esittelyyn, sillä jokaisen ru-
non prosessiin liittyvät pääasiallisesti samat vaiheet, ongelmat ja ratkaisut. Työn pää-
painon ollessa kuvittamisessa ja luovan prosessin läpikäymisessä on edistymistä hel-
pompia havainnoida yhden työprosessin kautta. Tämä rajausta helpottaa myös lukijaa
mieltämään projektin luonnetta ja luovan prosessin kokonaisvaltaisuutta.

5 Projektin havainnointi luovan prosessin näkökulmasta

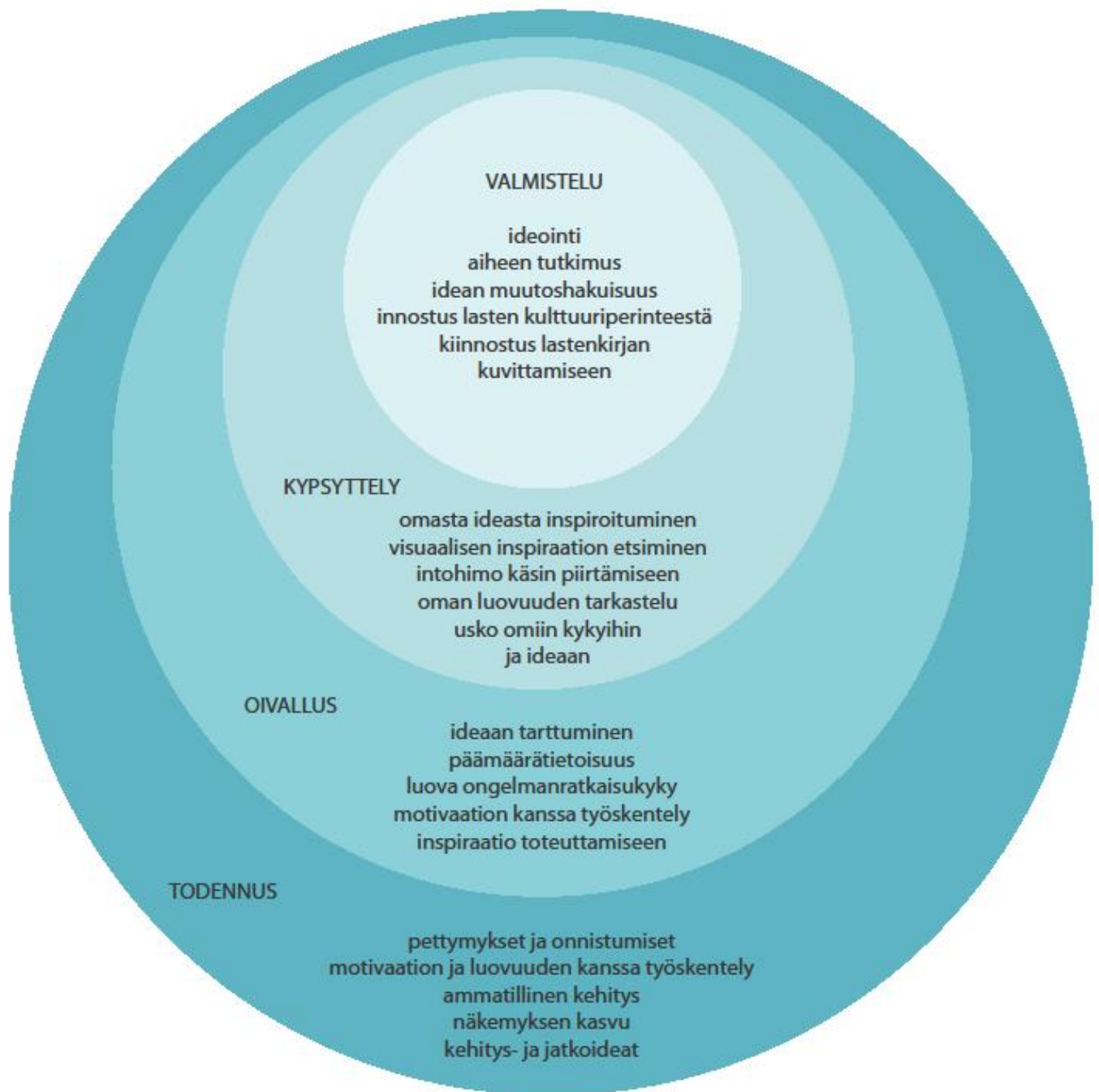
Luovuuden määrittäminen on vaikeaa, sillä määritelmät vaihtelevat paljon eri koulu-
kuntien ja alojen keskuudessa. Useat variaatiot johtuvat tutkijoiden käyttämistä eri

lähestymistavoista. (Heikkilä 2010, 84.) Oman luovan prosessini kuvaus ja havainnointi tapahtuu pragmaattisen lähestymistavan kautta. Tälle lähestymistavalle tyypillistä on kiinnostus kehitellä erilaisia menetelmiä avointen tilanteiden ja pulmien ratkaisemiseksi. Pragmaattinen lähestymistapa ei yleensä tutki luovuuden sisintä taiteellista olemusta, vaan keskittyy luovaan ongelmanratkaisukykyyn. (Heikkilä 2010, 84.)

Yksi opinnäytetyölle asettamistani päämääristä on luovan prosessin läpikäyminen ja sen näkyväksi tekeminen. Tavoitteena on oppia tuntemaan oma luova työtapo ja sen heikkoudet sekä vahvuudet. Lasten runokirjan toteuttaminen on ensimmäinen mittava luova prosessini. Ajanjaksoltaan seitsemän kuukauden pituinen projekti osoittautui prosessin kannalta tarpeelliseksi, sillä huomasin luovuuden, inspiraation, ongelman ratkaisun ja ajatusten kypsymisen vaativan aikaa. Oppimisprosessin kannalta on tärkeää, että on aikaa tutkia, muokata, pohtia ja sisäistää tietoa pitkällä ajanjaksolla. Heikkilän (2010) mukaan ajatusten hautuminen syventää luovaa prosessia. Ideoiden tulee hautua näkymättöminä alitajunnassa. Luovalle prosessille olennainen inkubaatio on tiedostamatonta alitajunnassa tapahtuvaa ongelman käsittelyä, mikä ajan kanssa tuottaa uusia ideoita ja ratkaisuja työhön. (Heikkilä 2010, 158.) Projektin kuvaukseni tapahtuu luovan prosessin näkökulmasta. Graham Wallas (1926, Hosiaisloman 2007, 116 mukaan) on kuvannut luovaa prosessia neljän eri vaiheen kautta:

- 1) valmistelu
- 2) kypsyttely
- 3) oivallus
- 4) todennus

Tutkiessani lähdeaineistoa huomasin, että toinen tapa lähestyä luovaa prosessia on ongelman ja sen ratkaisun etsiminen. Projektin pohjautuessa henkilökohtaisiin intresseihini en koe, että projektini pohjautuu ensisijaisesti ongelman ratkaisuun. Koska prosessin lähtökohtana on vapaa ideointi ja toteutus, sopivat Wallasin (1926) luovan prosessin vaiheet lähtökohdaksi prosessini kuvaukseen. Kuvio 1 kuvaa työvaiheitani jaotteen mukaisesti. Työvaiheisiin on eritelty henkilökohtaisen luovan prosessin kannalta tärkeitä teemoja ja osa-alueita.

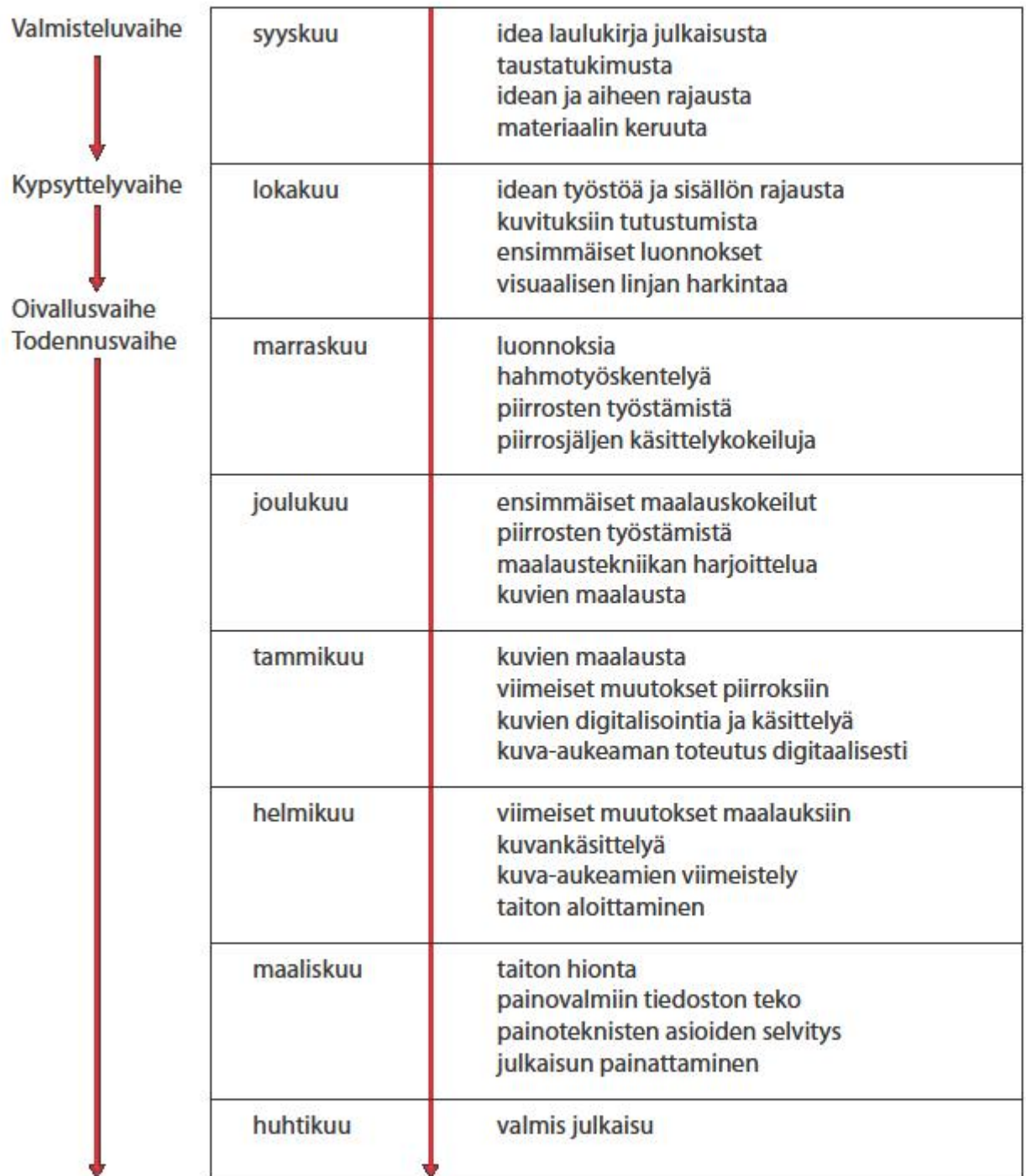

Kuvio 1. Kokonaisprojektin henkilökohtaisen luovan prosessin kaavio Graham Wallasin (Hosiassluoman 2007 mukaan) luovan prosessin vaiheiden jaottelun mukaisesti.

Kuvio 1 kuvaa projektikokonaisuutta luovana prosessina. Projektin aikana havaitsin luovan prosessin sisältävän useita sisäkkäisiä luovia prosesseja. Myös Heikkisen (2010, 141) mukaan luova prosessi koostuu monista sisäkkäisistä prosesseista. Luovan kokonaisprosessin olisi voinut jakaa pienempiin luoviin osioihin ja vielä niiden sisäisiin luoviin kokonaisuuksiin. Luovaa prosessia voi siis tutkia kokonaisvaltaisena prosessina tai yksittäisenä prosessin sisäisenä vaiheena. Tämä opinnäytetyö esittelee projektin kokonaisvaltaisena luovana prosessina.

Aloitin projektin työstämisen syyskuussa 2010. Alussa projektilleni ei ollut tarkkaa aikataulutusta, sillä tein sitä töiden ja opiskelujen ohella tilanteen mukaan. Aloitin projektin työstämisen jo syksyllä, sillä tavoitteeni projektin suhteen oli laajempi, kuin ammattikorkeakoulutasoisen opinnäytetyön toteuttaminen olisi vaatinut. Tiesin myös luovan prosessin ja kehittymisen vievän paljon aikaa ja halusin sen näkyvän lopputuloksessa. Tammikuussa 2011 aloin aikatauluttaa projektiani työtahdin tiivistyessä. Tammikuussa asettamani tavoitteet projektin etenemiselle toteutuivat aikataulun mukaisesti. Viimeinen takaraja julkaisun valmistumiselle oli huhtikuun lopussa. Projekti valmistui aikataulun mukaisesti huhtikuussa 2011. Kuvio 2 esittää julkaisuprojektin toteutunutta aikataulua.

Kuvioon 2 on selvennyksen vuoksi merkitty myös kuvion 1 ilmentämät luovan prosessin vaiheet. Kuvion 2 oikeanpuoleinen aikatauluosio selventää kokonaisprosessin kulkua ajallisesti suhteessa kuvion vasemmalla puolella esitettyihin luovan prosessin vaiheisiin. Aikajaksoltaan noin seitsemän kuukauden pituinen projekti oli mielestäni prosessin ja uuden tiedon omaksumisen kannalta tarpeellinen aikajakso.

Kuvio 2. Opinnäytetyön projektiosion aikataulu työvaiheineen rinnastettuna luovan prosessin vaiheiden etenemiseen.

5.1 Aiheen kartoitus – valmisteluvaihe

Valmisteluvaihe on rikas ja antoisa, mutta myös ponnistuksia ja energiaa vaativa luovan prosessin oppimisvaihe. Valmisteluvaiheessa etsitään ja syvennetään tietoa aiheesta sekä nähdään aihe usein uudessa valossa. Syventynyt tieto auttaa hahmottamaan aiheen todelliset ongelmat, milloin oletetut valheongelmat karsiutuvat. Usein valmisteluvaiheessa joudumme määrittelemään ongelman moneen kertaan uudestaan. Valmisteluvaihe on luovan prosessin kannalta tärkeä vaihe, johon tulisi käyttää paljon aikaa ja panostusta, sillä asioiden perusteellinen selvittäminen tuottaa valmiuden uuden luomiseen. (Heikkilä 2010, 144-146.) Myös oman näkemykseni mukaan luovan prosessin valmisteluvaihe koostuu taustatutkimuksesta, aiheeseen liittyvän tiedon syventämisestä ja uusien ideoiden syntymisestä. Prosessin havainnoinnin perusteella valmisteluvaiheelle tyypillistä on myös kaaviossa 2 esittämäni prosessin muutoshakuisuus. Myös Heikkilän (2010, 137) mukaan luovalle prosessille on normaalia muuttua spontaanista matkan varrella tai muokkautua kohdattujen vaikeuksien ja kokemusten mukana.

Luovaan prosessiini lähdin liikkeelle taustatietojen syventämisestä. Aloitin tutkimalla vanhoja lastenlauluja, sillä alkuperäisideani mukaan projektin lähtökohta oli lasten laulukirjan toteutus. Ennakkotietoni lastenlaulukulttuurista olivat projektin alussa vähäiset. Aiheen tuntemuksen ja uuden tiedon karttuessa alkuperäinen idea kehittyi eteenpäin. Tutkimalla jo olemassa olevaa materiaalia idea muokkautui vastaamaan paremmin todellisuuden tarpeita ja rajoitteita. Havaitsin tämän luonnolliseksi luovan prosessin kehittymiseksi. Alussa aiheen ongelmaksi muodostui lastenlaulukäsitteen määrittely ja materiaalin hallitsematon määrä. Aihe vaati rajausta. Poroilan (2010) mukaan lastenlaulu on syntynyt käsitteenä vasta lähempänä 1950-lukua. Tätä ennen oli vain koululauluja ja lapsille suunnattuja lauluja, joiden erona tavallisiin lauluihin olivat lapsekkaammat sanoitukset. (Poroila 2010.) Koska ideani oli nostaa vanhaa perinnettä nykypäivään, rajasin aineiston 1900-1950-luvun lapsille suunnattuihin lauluihin. Aikajaksolle tyypillisiä lapsille suunnattuja lauluja ovat muun muassa kehtolaulut, kansanlaulut, koululaulut ja hengelliset laulut (Poroila 2010).

Etenin materiaalin kartoituksessa kuuntelemalla syyskuun 2010 aikana läpi lukuisia kappaleita eri aihepiireihin liittyen. Tavoitteeni oli löytää lapsille suunnattuja lauluja, jotka on ensimmäisen kerran julkaistu äänitteinä ennen vuotta 1950. Etsin äänitteitä ja tietoa niiden julkaisuajoista Suomen kansallisdiskografia VIOLasta, YLEn äänitearkistos-

ta, kaupungin musiikkiarkistosta, kaupunginkirjastosta, Suomen äänitearkistosta sekä Sibelius-Akatemian kirjastosta. Löysin paljon vanhaa materiaalia, joka on säilynyt nykypäivään uusintajulkaisujen muodossa. Päämääräni oli etsiä nykylapselle ja -nuorelle tuntemattomampia kappaleita.

Tutkielmani perusteella totesin osan aikajakson laulujen sanoituksista olevan hengellisiä. Rajasin tämän materiaalin valintani ulkopuolelle, sillä en halunnut julkaisuni olevan uskonnollisesti kantaaottava. Tutustuin myös vanhan kansan perinteisiin kehtolauluihin. Aihe oli mielenkiintoinen ja laulujen lorumaisuus innosti minua julkaisun toteutuksen kannalta. Totesin sanoituksien olevan vaikeasti ymmärrettäviä ja sisältävän paljon alkukantaista suomenkieltä sekä murre sanoja. Vaikeaselkoisuuden vuoksi rajasin myös kehtolaulut projektin ulkopuolelle. Materiaalin perusteella minua kiinnostivat erityisesti vanhat koululaulut. Lauluissa oli paljon vaihtelua, valinnanvaraa ja hyviä opettavaisia sanoituksia. Aihetta oli myös helppo tutkia, sillä vanhoja koululaulukirjoja on säilynyt paljon nykypäivään.

Kiinnostaviksi yksityiskohdiksi koululaulujen seasta nousivat suomalaisten runoilijoiden teksteihin pohjautuvat sävellykset. Runoon pohjautuvat laulut erottuivat joukosta vahvojen ja taidokkaiden lyriikoidensa ansiosta. Tekstit toimivat myös itsenäisinä runoteoksina, milloin melodiantuntemus ei ole välttämätöntä. Tämän vuoksi päätin rajata julkaisuni lähtökohdaksi suomalaiset 1900-1950-luvulla julkaistut runoteksteihin perustuvat koululaulut.

Seuraavaksi julkaisun teksteille täytyi löytää yhdistävä teema, jonka alta löytyisi tarpeeksi materiaalia julkaisun toteuttamiseen. Tarkastelemieni koululaulujen aiheiden perusteella vaihtoehtoisia teemoja olisivat voineet olla esimerkiksi maatalan elämää, lapsen elämää, metsän eläimet, unilauluja, orava tai luonto. Julkaisuni teemaksi muodostui metsän elämää. Tämän aiheen alle kytkeytyviä runoteksteihin pohjautuvia koululauluja löytyi paljon, mikä mahdollisti julkaisun sisällön kehittämisen. Teeman alta löytyi valinnanvaraa runojen sisällön, kuvitteellisen kuvamaailman ja tunnelman suhteen. Muihin teemoihin liittyvää materiaalia oli vähemmän, milloin julkaisun niin sanotun ”punaisen langan” rakentaminen olisi muodostunut haastavaksi. Aiheen lopulliseen valintaan vaikutti Suojalan (2002) näkemys siitä, että lapselle turvallinen tapa tutkia vaikeitakin aiheita ja tunteita on lähestyä niitä kuvakirjan etäännytettyjen hahmojen,

esimerkiksi eläinhahmojen kautta. Tämän vuoksi valitsin kuvituksien lähtökohdaksi metsän eläimet ja kotimaisen luonnon. Aihevalintaani tukee Laukan (1997) näkemys, jonka mukaan lapsille kuvakirjan miljöön kotimaisuus ja tapahtumien tuttuus on turvallinen asia.

Valitsemani teeman alta löytyi paljon eri vuodenaikoihin liittyviä lauluja, mistä sain idean vuodenaikojen kulusta kirjan läpi kulkevana teemana. Tutkiessani metsän eläimiin liittyviä lauluja löysin Larin-Kyöstin Oravan jäljillä -runoon pohjautuvan laulun. Laulun ja lyriikoiden tunnelma sekä runon oravahahmo inspiroivat minua suuresti. Näin julkaisuni johtohahmoksi iskostui orava. Tästä kehittyi idea oravan seikkailusta vuoden ympäri. Julkaisun ideana on kulkea oravan jäljillä vuoden verran ja tarkastella metsän elämää. Orava kulkee kuvituksissa mukana piilokuvamaisena hahmona. Tästä sain idean julkaisun nimeen Vuoden virsta oravan jäljillä. Loput tekstit julkaisuun valitsin vuodenaikojen, hahmojen ja runon tunnelman perusteella. Tavoitteena oli säilyttää julkaisun yhtenäisyys, mutta saada sisältöön riittävästi erilaista ilmaisua. Näin ideani jalostui luovalle prosessille tyypillisen valmisteluvaiheessa havaitsemini muutoshakuisuuden johdosta (kaavio 1) lahjakirjamaiseksi lasten runokirjaksi.

5.2 Kohti kuvittamista – kypsyttelyvaihe

Luovan prosessini kypsyttelyvaiheessa tarkastelin eri kuvittajien kuvituksia saadakseni visuaalisia oivalluksia ideani ympärille. Tutkin suomalaisten kuvittajien teoksia inspiroituakseni ja löytääkseni tyylillisiä ideoita. Esikuvikseni nousivat Rudolf Koivun taiturimainen ja kaunis kuvitustyyli sekä Tove Janssonin graafinen ja rohkea visuaalinen linja. Tavoitteena oli löytää mielenkiintoisia kuvitustapoja, joiden innoittamana edetä kohti omia tyylillisiä ratkaisuja. Tässä luvussa pohdin käytännön lähtökohtia työni toteuttamiseen. Oman näkemykseni perusteella luovan prosessin kypsyttelyvaihe on ratkaisujen hakemista idean ja käytännön välille. Kuten kaaviossa 1 ilmensin, omien havaintojeni perusteella on vaiheelle tyypillistä myös inspiroituminen omasta ideasta sekä usko omaan ideaan ja omiin kykyihin.

Tärkeä lähtökohta toteutukseen oli kuvitustyylin ratkaiseminen. Ensimmäinen tyylillinen ajatukseni työstä oli kansallisromantiikkaan taipuva naturalistinen toteutus. Tyyli on haastava aloittelijalle eikä välttämättä tarjoaisi uutta nykyaikaista näkökulmaa teoksiin.

Opinnäytetyön ohjaajani ehdotti minulle sarjakuvamaista tyyliä. Innostuin tyylin piirteistä. Halusin sisällyttää työhöni joitakin sarjakuvamaisia elementtejä hahmojen ja visuaalisten linjojen suhteen. Tutkittuani kuvituksia ja kerättyäni visuaalisia ideoita eri lähteistä vaati ajatusten yhdistäminen käytännön piirros- ja maalauskokeiluja.

Projektin kannalta merkittävä askel kohti käytäntöä oli kuvitustekniikan valinta. Vaihtoehtoina oli kuvittaa digitaalisesti tai perinteisellä tekniikalla. Digitaalinen kuvittaminen oli kiinnostava vaihtoehto alan näkökulmasta, mutta perinteinen kuvittaminen tuntui luonnollisemmalta vaihtoehdolta ottaen huomioon työn aiheen. Mielestäni perinteinen kädenjälki ilmentää paremmin työni tavoittelemaa ilmaisua, kuin tuntemani digitaaliset kuvitustekniikat. Nykyään on mahdollista jäljitellä digitaalisesti käsintehtyä jälkeä, mutta tekniikan oppiminen on haastavaa. Nähdäkseni esimerkiksi Hannu Lukkarinen on yksi niistä harvoista suomalaisista kuvittajista, joka on onnistunut jäljittelemään käsintehtyä jälkeä digitaalisella tekniikalla. Kuvituksieni visuaalinen tavoite oli ilmentää käsintehtyä jälkeä, joten päädyin tekniikan suhteen perinteiseen vaihtoehtoon, josta minulla oli myös enemmän kokemusta. Perinteisessä tekniikassa minua innoitti myös sen vapaus valita aikansa ja paikkansa kuvien toteutukseen sekä tekniikan riippumattomuus tietokoneesta.

Koin vahvimman inspiraation projektin suhteen kypsytelyvaiheessa. Kuten aiemmin mainitsin, oli usko omaan kykyihin ja ideoihin tässä vaiheessa voimakas. Innostus työhön synnytti valtavasti mielikuvia sen visuaalisesta ilmeestä. Mielikuvien kanssa leikitteily oli hauskaa ja motivoivaa työn kannalta. Koen kypsytelyvaiheen olevan helpoin ja vapain luovan prosessini vaiheista.

5.3 Ideasta käytäntöön – oivallusvaihe

Omiin havaintoihini perustuen pidän luovan prosessin oivallusvaiheena tilannetta, jolloin idean ja käytännön välinen ristiriita ratkeaa. Tällöin ajatuksen siirtäminen käytäntöön on mahdollista. Toisin sanoen mielestäni luovan prosessin oivallusvaihe on oivalluksen syntymisvaihe, jossa ajatus on mahdollista siirtää esteettömästi käytäntöön. Heikkilän (2010) mukaan oivallus on usein luovanprosessin kohokohta, jolloin ahaa-elämyksen tavoin huomataan syntyneen jotakin uutta ja merkittävää. Oivallus voidaan kuvailla ajatusprosessina, jossa ihminen tavoittaa suuren määrän jo olemassa olevaa

tietoa, tekee niistä analyysin ja keksii tärkeiden tekijöiden väliset yhteydet. Näistä yhteyksistä ihminen luo uuden kokonaisuuden mikä synnyttää uusia ideoita. Toisin sanoen hajallaan olevista ideoista syntyy uusi kokonaisuus. Oivallus johtaa usein luovassa prosessissa tietoyhteyksien ymmärtämiseen. (Heikkilä 2010, 172.)

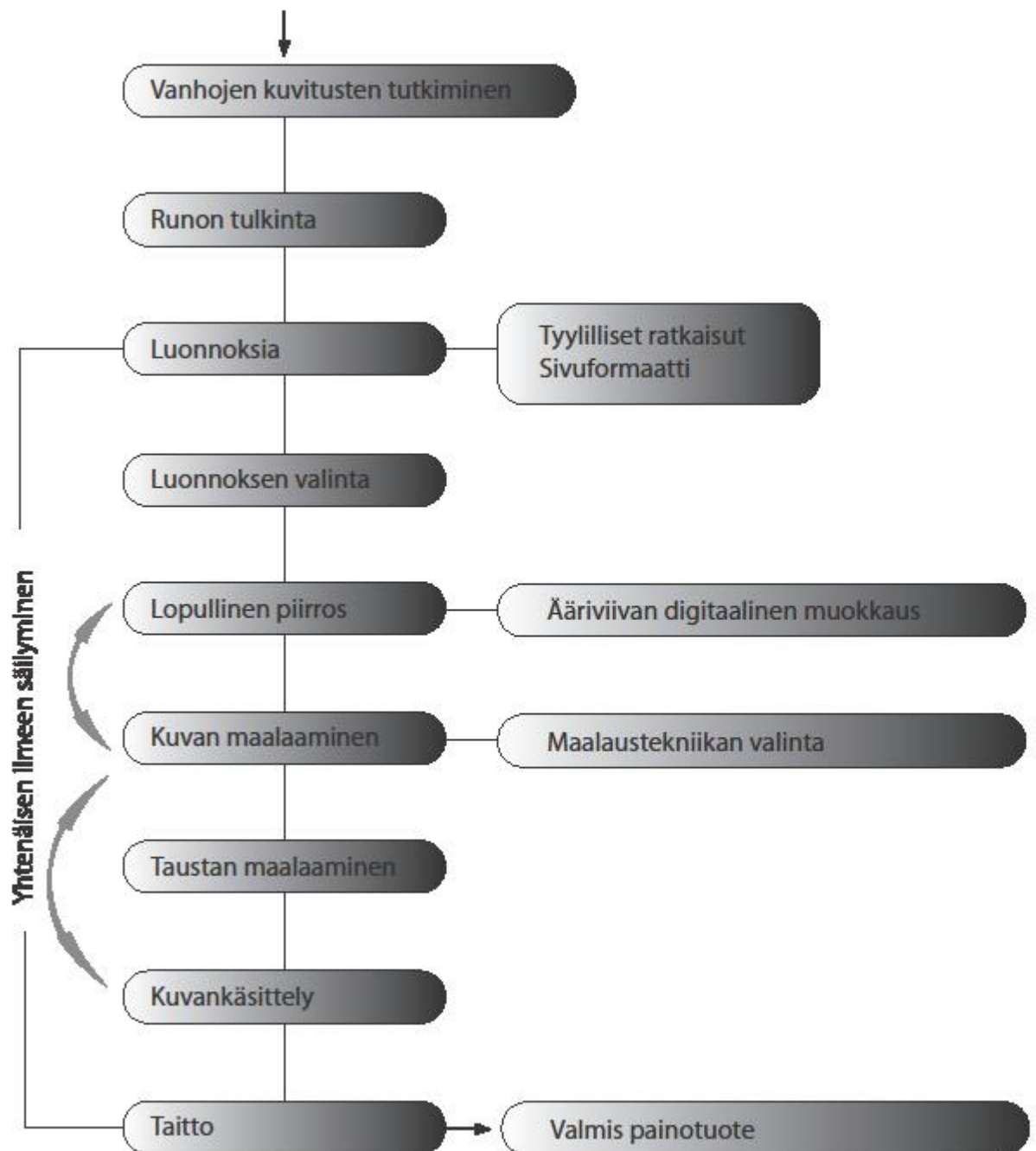
Oman näkemykseni mukaan oivallusvaihe on nopea, mutta palkitseva ongelmanratkaisun hetki. Prosessissani vaihe motivoi tarttumaan työhön ja uskomaan ideaan vapauttaen uutta energiaa. Kuten kaaviossa 1 ilmensin, johti oivallusvaihe luovan prosessini kohdalla päämäärätietoiseen työskentelyyn projektin parissa.

5.4 Kuvitusprosessin kuvaus esimerkkirunon kautta – todennusvaihe

Luovan prosessini todennusvaiheeseen kuuluu oivalluksen todentaminen käytännössä. Heikkilän (2010) mukaan todennusvaihe on oivallusvaiheen jälkeen tuleva vaihe, jossa idea tai oivallus konkretisoidaan, eli sille annetaan muoto. Oman näkemykseni mukaan (kaavio 1) todennusvaiheeseen liittyvät olennaisesti työssä onnistumiset ja epäonnistumiset, motivaation heilahtelut, näkemyksen kasvu sekä lopussa tuotoksen kehitys- ja jatkoideointi. Nähdäkseni todennusvaihe koostuu epäonnistumisten ja onnistumisten kautta tapahtuvasta prosessin etenemisestä. Epäonnistumiset opettavat ja antavat näkemystä muutoksiin. Onnistumiset taas luovat uskoa tekemiseen ja vievät tekijää eteenpäin prosessissa. Yksi vaiheen tärkeimmistä osa-alueista oli oman motivaation kanssa työskentely. Luovan prosessin todennusvaihe oli projektini pisin ja vaativin vaihe. Tässä työvaiheessa havaitsin, että luova prosessi on jatkumo, jolle on itse laitettava päätepiste.

Luovan prosessini todennusvaihe käsittää julkaisun käytännön toteutuksen. Tässä luvussa kuvaan työprosessiani yhden esimerkkirunon kautta. Näen järkeväksi rajata prosessin kuvauksen yhden runon kokonaisprosessin läpikäymiseen, sillä jokaisen kuvituksen työstöön kuuluivat samantyyppiset vaiheet ja ongelmat. Olen nostanut poikkeuksellisesti esiin esimerkkejä muista runoista, mikäli niiden työstämisessä on ollut jotakin erityisen huomionarvoista prosessin kuvauksen kannalta. Valitsin prosessin kuvaukseen sopivaksi esimerkkirunoksi Hilja Haahdin Oravasatu-runon, sillä sen kuvittamiseen liittyi paljon hahmotyöskentelyä, mikä oli oleellista ja haastavaa projektin kannalta. Oravasatun kuvitusprosessi antaa myös selkeän kuvan muiden runojen prosesseista.

Kuvio 3 ilmentää julkaisun yksittäisen kuvituksen prosessin etenemistä ja sen eri työvaiheita. Työprosessi ja työvaiheiden järjestys olivat jokaisen runon kohdalla samat. Kuten kuvio 3 ilmentää, tapahtui kuvituskuvan piirtämisen, maalaamisen ja kuvankäsittelyvaiheiden välillä edestakaista työstöä. Jouduin palaamaan kyseisissä työvaiheissa taaksepäin, mikäli kuvituksen piirroksiin tai maalauksiin oli tehtävä muutoksia.

Kuvio 3. Julkaisuprojektini aukeamakuvitusten työstövaiheet kronologisesti esitettynä.

Etenen prosessin kuvauksessani kuvion 3 ilmentämien työvaiheiden mukaisesti. Kuvio 3 esittää runokohtaisen kuvituksen työvaiheet kronologisesti ylhäältä alaspäin luettuna. Kuvio 3 helpottaa hahmottamaan työvaiheiden keskinäisiä suhteita, kokonaisprosessia ja sen kulkua. Seuraavissa alaluvuissa käsittelen työni etenemistä kronologisesti kuvion 3 esittämien työvaiheiden kautta. Ensiksi tarkastelen esimerkkirunoon liittyviä aiempia kuvituksia, minkä jälkeen havainnoin konkreettista kuvitustyötä aloittaen kuvan luonnosvaiheesta. Projekti etenee luonnosvaiheen kuvauksen kautta lopullisen kuvan piirtämiseen, minkä jälkeen havainnoin työn maalausvaiheita. Lopullisen kuvituskuvan valmistuttua kuvailen vielä lyhyesti aukeaman taittovaihetta. Prosessin kuvauksen lopussa pohdin projektin jatko- ja kehitysmahdollisuuksia.

5.4.1 Vanhojen kuvitusten tutkiminen

Tutkin runon aiempia kuvituksia tekstin visuaalisen taustan kartoitusmielessä. Kuvitusten löytäminen oli haastavaa, sillä vanhoja runo- tai laulukirjoja on harvoin kuvitettu. Kuvituksia löytyi vanhoista kansakoulun laulukirjoista, lasten leikkilaulukirjoista ja muutamista runoteoksista. Oravasatu löytyi useista vanhoista laulu- ja runokirjoista, mutta kuvitettuna löysin sen vain kahdesta eri teoksesta. Kuvitusten tekijöitä oli vaikea jäljittää. Useissa teoksissa ei mainita kuvittajaa tai kuvat on koottu eri lähteistä. Kuvat 1-2 havainnollistavat löytämiäni aiempia Oravasadun kuvituksia.

Kuva 1. Ensimmäinen esimerkki vanhasta Oravasatu-runon kuvituksesta. Kuvittanut Ester Hjelt-Cajanus. Lähde: Vanhojen lastenrunojen kokoelma Pieni aarreaitta 3 - Runoaitta, 1993.

Kuva 2. Toinen esimerkki vanhasta Oravasatu-runon kuvituksesta. Kuvittanut Heljä Lahtinen. Lähde: Laulan ja soitan, koulun musiikkikirja 1969.

Runojen aiempia kuvituksia tutkimalla halusin kartoittaa olemassa olevien kuvitusten määrää, laatua ja tyyliä. Tämä helpotti määrittämään lähtökohtia omaan kuvitustyöhön. Kuvitusten tutkiminen osoitti, että runoista löytyy satunnaisia kuvitustöitä. Löytämäni työt olivat pääasiassa pienimuotoisia. Toisaalta olisi ollut mielenkiintoista tarkastella muiden kuvittajien näkökulmaa runoon, mutta jätin tämän opinnäytetyön rajauksen ulkopuolelle.

5.4.2 Luonnosteluvaihe

Ennen luonnostelun aloittamista analysoin runon yksityiskohtia, mielikuvia ja tunteita. Tämä vaihe antoi minulle näkökulman runoon. Runojen tulkinnan jälkeen aloitin luonnostelun. Ensimmäinen ajatukseni oli panoraamahenkisen aukeaman. Tein ensimmäiset luonnokseni vaakasuuntaisille A4-arkeille. Luonnostelun alkuvaiheessa huomasin aukeamakoon olevan iso ja vaikeasti hallittava, joten päädyin kapeampaan panoraamahenkiseen 210 mm x 420 mm aukeamaformaattiin. Neliömäinen sivuformaatti (210 mm x 210 mm) tukee paremmin myös alkuperäistä lahjakirjaideaa kuin pitkä kapea formaatti.

Ennen piirtämisen aloittamista minun täytyi päättää ja tiedostaa kohderyhmäajattelun mukaiset lähtökohdat kuvan tekemiseen. Kuten teoriaosuudessa mainitsin, lähdin kuvittamiseen ennemmin Huovisen (2003) lähtökohdasta tarjota lapsille tarpeeksi haastavia kuvia kuin Hatvan (1997) ajatuksesta yksinkertaisista kuvista. Tavoitteeni oli miel-

lyttää molempia kohderyhmiäni, 5-7-vuotiaita sekä vanhempia lapsia ja aikuisia. 5-7-vuotiaat huomioin luomalla kuvan hahmoista ja elementeistä selkeitä ja taustasta erotuvia, mutta kuvaelementtien yksityiskohtaisuudella halusin tarjota mielenkiintoista katsottavaa myös vanhemmalle yleisölle. Toinen huomionarvoinen näkökulma kuvittamiseen on muistaa Vaijärven (2007) toteamus, jonka mukaan lukutaidoton lapsi pitää kuvia ensisijaisena tarinan kertojana. Oletuksena siis on, ettei alle kouluikäinen lapsi, yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta, osaa vielä lukea. Mikäli kuva on ensisijainen tarinan kertoja pääkohderyhmälleni, täytyi minun pohtia kuva-aiheen selkeää yhteyttä tekstiin välttyäkseni ristiriidoilta. Ristiriitaa tekstin ja kuvan välillä yritän välttää pitämällä tekstiä lähtökohtana kuvittamiselle ja pitäytymällä kuvituksissa tekstin ilmentämiin asioihin. Kuvitus tuo aina kokonaisuuteen lisätarinallisuutta näyttämällä asioita, joita teksti ei kuvaile. Kuten Vaijärvi (2007) on todennut, tekstiin keskittyvä ajatus on se, mitä tapahtuu seuraavaksi, kun taas kuva keskittyy siihen, mitä tapahtuu juuri nyt ja miltä asiat näyttävät. Kuvituksissani halusin ilmentää jotakin runon hetkeä paljastamalla sen visuaalisesti. Luonnosteluvaiheen tarkoitus oli löytää minulle luontainen kädenjälki ja tyyliisuunta kuvitukselle. Tyylikokeiluni jakautuivat viiteen ryhmään, jotka voidaan eritellä seuraavasti:

1. Sarjakuvamainen, humoristinen kuvitus (liite 1)
2. Karikatyyrimainen kuvitus (liite 2)
3. Sarjakuvamainen, yksityiskohtainen kuvitus (liite 3)
4. Graafinen viivapiirros kuvitus (liite 4)
5. Naturalistinen kuvitus (liite 5)

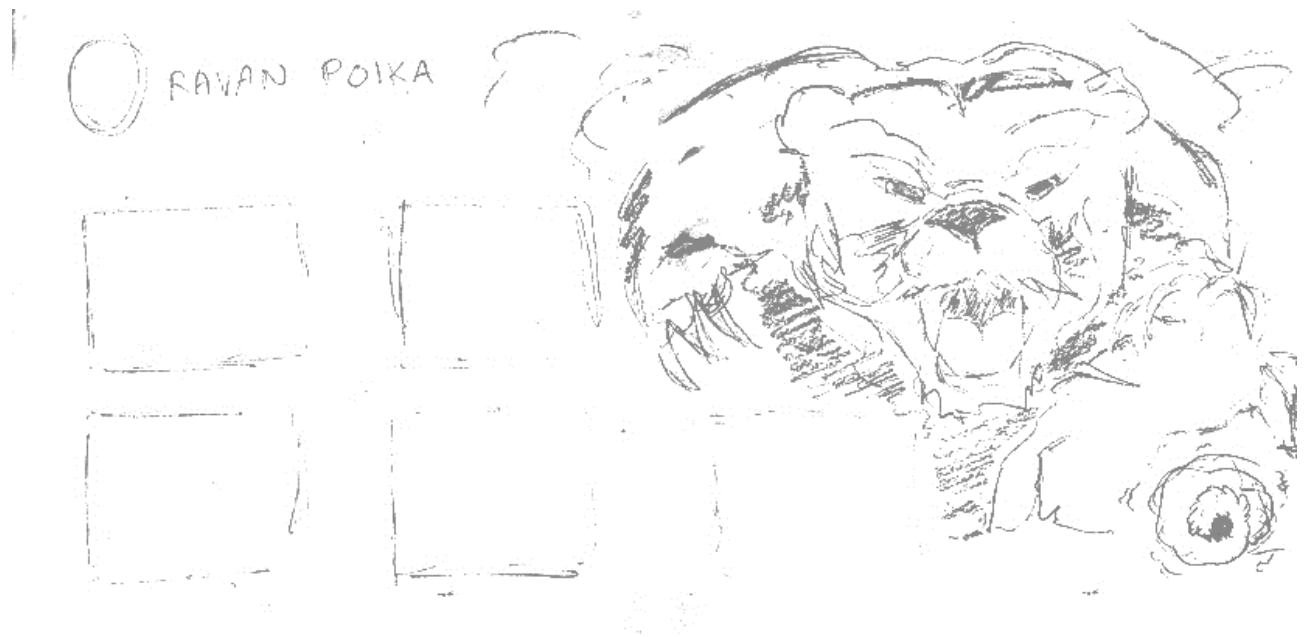
Ensimmäinen sarjakuvamainen kuvitustyyli (liite 1) oli toinen harkitsemani lähtökohta kuvitukselle. En kuitenkaan halunnut kuvituksistani liian sarjakuvamaisia, joten päädyin kolmanteen kuvitustyyliin (liite 3), koska se antoi enemmän vapauksia oman tyylin kehittymiseen. Karikatyyrimainen kuvitustyyli (liite 2) oli kokeilu, joka ei miellyttänyt ideana eikä visuaalisesti. Naturalistinen tyyli (liite 5) oli liian haastava aloittelevalle kuvittajalle, enkä kokenut sitä sisällön kannalta mielenkiintoiseksi. Myös graafisempi viivapiirroselementtejä sisältävä tyyli olisi ollut haastava toteuttaa valöörien ja viivan oikeaoppisen toteuttamisen vuoksi (liite 4).

Luonnostelun alkuvaiheessa yritin ottaa huomioon myös tekstien asettelun aukeamalla. Oravasatu oli julkaisun pisin runo, joten ajattelin sen tekstin vievän suuren osan aukeaman tilasta. Alussa tekemissäni luonnoksissa kuva ja teksti olivat omilla sivuillaan. Tämä tuntui kuitenkin tylsältä ja yllätyksettömältä vaihtoehdolta. Päätös tekstin ja kuvan yhdistämisestä syntyi helposti, mutta toteutus oli haasteellisempaa. Ohjaajani opastamana jätin tekstisommittelun analysoinnin ja keskityin kuvituksiin, joiden ehdoilla teksti myöhemmin aseteltaisiin.

Päätettyäni kuvituksen tyyllisen linjan luonnostelin tyylin mukaisia kuvituskuvia runoista. Koska en ole piirtänyt aktiivisesti vuosiin, piirustusjälkeni oli alussa jännitteistä ja epävarmaa. Hahmoista muodostui alussa luonnottomia ja jännitteisiä. Kuvien työstämisen lopputuloksena kädenjälkeni vapautui ja sain hahmoihin rentoa ilmaisuja. Kuvat 3-5 ovat esimerkkejä oravasadun alkuluonnoksista, joista valitsin yhden jatkotyöstöön. Valinnan kriteereinä olivat henkilökohtainen mieltymys, sommittelu, hahmot, sekä ajatus tekstin ja taiton joustavuudesta suhteessa kuvaan. Luonnoksessa tuli olla potentiaalia jatkokehitykseen.

Kuva 3. Oravasadun 1. esimerkkiluonnos. Lähtökohtana hahmo- ja tilannekuvaus.

Kuva 4. Oravasadun 2. esimerkkiluonnos. Lähtökohtana tunnelma. Tavoitteena luoda uhkaava ja jännitteinen tunnelma.

Kuva 5. Oravasadun 3. esimerkkiluonnos. Lähtökohtana liike ja hahmojen ilmeisyys.

Tyylivalinnassa olin päätenyt sarjakuvamaisia elementtejä ilmentävään tyyliin. Tämän vuoksi valitsin Oravasadun lähtökohdaksi hahmoja ja niiden ilmaisua korostavan aukeamaluonnoksen (kuva 5). Toinen esimerkkiluonnos (kuva 4) oli myös vahva vaihtoehto lähtökohdaksi kuvittamiseen. Erityisesti aukeaman suoraan edestäpäin esitetty kuvakulma oli mielenkiintoinen. Karhu ikään kuin vyöryi vihasena ulos sivulta. Oravasadun kolmas esimerkkiluonnos (kuva 5) tarjosi kuitenkin mielestäni paremmat lähtökohdat kuvan kehittämiseen hahmojen ja aukeamasommittelun kannalta. Aukeaman työstövaiheesta lähti muotoutumaan oma tyylini, joka viittaa sarjakuvamaisuuteen hahmojen ilmeikkyydessä, mutta yksityiskohtaisuudessaan ja toteutustavassaan menee monivivahteisemmaksi.

Luonnostelu vaiheessa huomioin Hatvan (1997) näkökulman, jonka mukaan hahmojen ja kuvien tulee olla ehjiä kokonaisuuksia. Mielestäni kuvaelementtien eheys pitää kuvan selkeästi ymmärrettävänä ja auttaa lasta hahmottamaan kuvan kannalta olennaisen sisällön. Pysin kuvituksessa ilmentämään tunnelmaa voimakkaasti, sillä kuten Eskola (2007) totesi, voi kuvakirja toimia lapsen tunneälyn kehittäjänä ja tunteiden oppimisen apuna. Halusin julkaisuni ilmentävän moninaisesti muitakin tunnetiloja kuin mielestäni perinteisiä ja helposti lähestyttäviä tunteita, kuten iloa ja onnea.

5.4.3 Luonnoksen työstäminen lopulliseksi piirrosaukeamaksi

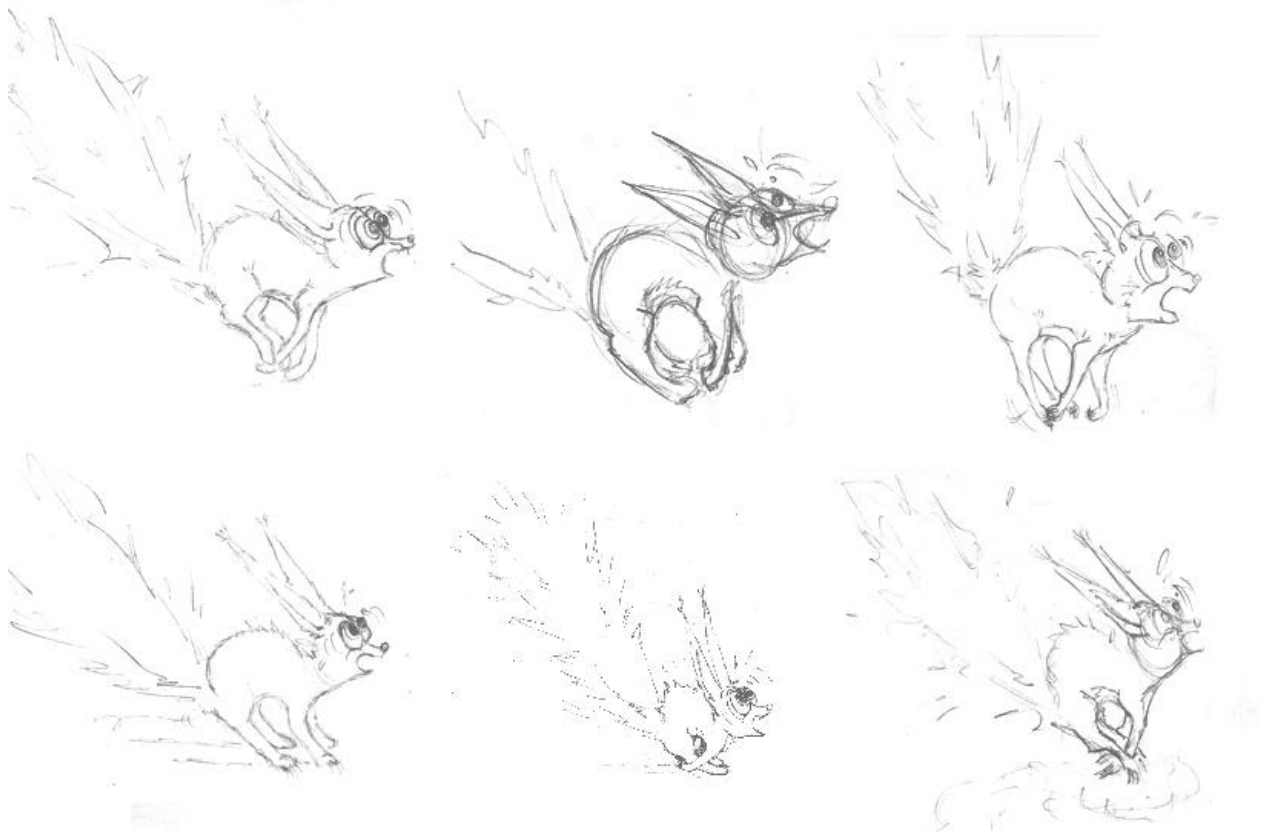
Valittuani kolmannen esimerkkiluonnoksen jatkotyöstöön (kuva 5), tein valitun luonnoksen pohjalta lisää luonnoksia. Uusissa luonnoksissa keskityin sommitteluun, hahmoihin sekä kuvan tunnelmaan. Sommittelussa otin huomioon hahmojen kokosuhteet, hahmojen välisen jännitteen ja aukeaman vaatiman tyhjän tilan. Sommittelussa oli tärkeää huomioida myös aukeaman taitekohta, joka jakaa kuvan kahteen osaan. Täytyi päättää, miten ja kummalle puolelle taitetta tärkeät elementit sijoitetaan, jotta taitekohta ei häiritse kuvan kokonaisuutta. Kuvan tunnelmaan vaikuttivat sommitelma, hahmojen olemus sekä niiden välinen kontakti. Hahmojen kehittäminen vaati tutustumista luonnollisen eläimen anatomiaan ja olemukseen. Piirsin eläimistä paljon nopeita luonnoksia valokuvien pohjalta. Tällä tavalla opin eläimen ominaispiirteet ja hahmotin olemuksen kannalta keskeiset tekijät.

Kuten teoriaosuudessa mainitsin, Sternin (1985) mukaan kuvakirja voi toimia voimakaiden tunteiden muodostajana lapselle. Esimerkiksi kasvokuvaan, ilmeestä riippuen, lapsi reagoi tunteen kautta (Stern 1985, Hatvan 1997 mukaan). Tämän vuoksi näin kuvan tunnelman ja tunteiden välittymisen kannalta tärkeäksi onnistua kuvitusten hahmotyössä. Ilmaisun tavoittamiseksi käytin paljon aikaa hahmojen työstämiseen. Tavoitteenani oli luoda hahmoille vahva ilmaisuvoima ja ilmeet. Tämä osoittautui haasteelliseksi, sillä kuten ihmiskasvojenkin kokonaisilme syntyy monien eri osa-alueiden summasta, myös hahmojeni ilmaisu vaati useiden eri seikkojen huomioon ottamista. Omiin havaintoihini perustuen silmät ovat tärkeä osa ilmaisuvoimaa, mutta niiden tueksi tarvitaan kasvojen alueella ainakin silmäkulmat, suu, suupielet ja posket. Hahmon asennon, korvien ja olemuksen tulisi myös tukea haluttua viestiä. Hahmoluonnoksissa (kuvat 6-7) olen yrittänyt ilmentää tunnetta huomioimalla aiemmin mainitsemani kokonaisilmeeseen vaikuttavat osa-alueet. Tavoitteena oli luoda karhuhahmosta (kuva 6) hyökkäävä, räjähtävässä liikkeessä oleva ja vihainen. Tunnelmaa ilmaistakseni korostin karhun ilmeen lisäksi hahmon torahampaita, kynsiä ja kuonon aluetta. Hahmon hyökkäävyyttä ja räjähtävää voimaa korostamaan piirsin ympärille kuohuvaa maata, ikään kuin hahmo nousisi maan alta.

Kuva 6. Oravasadun Karhuhahmon luonnoksia ja tunnelman kehittelyä.

Oravahahmon (kuva 7) tavoitteena oli ilmentää säikähtänyttä, pelokasta ja pakokauhuista oravanpoikaa. Kokonaisilmettä korostin oravan hännän asennolla ja pörroisyydellä. Havaitsin myös korvien ja selkäkarvojen terävän nousun olevan tehokas keino vahvistaa tavoiteltua tunnetilaa. Kuva 7 ilmentää oravasadun oravanpojan hahmolunoksia ja hahmon ilmaisun kehittelyä.

Kuva 7. Oravasadun oravanpoika-hahmon luonnoksia ja kehittelyä.

Koska hahmojen piirtämiseen liittyi paljon onnistumisia ja epäonnistumisia, tuntui lähes mahdottomalta saada molemmat hahmot piirrettyä onnistuneesti samalle paperille. Tämän vuoksi päätin ottaa avukseni digitaalisen kuvankäsittelyn. Piirsin hahmot eri papereille ja skannasin piirrokset koneelle. Loin jokaiselle runolle kuvankäsittelyohjelmassa oman aukeaman, jossa sommittelin hahmot uudelleen. Tämä keino osoittautui joustavaksi ja hyväksi tavaksi edetä kuvien työstössä. Näin pystyin tulostamaan uudelleen sommittelemani kuvan ja piirtämään siihen lisää elementtejä vaiheittain. Pystyin myös työstämään hahmon tai elementin halutessani osittain uusiksi. Tämä tekniikka mahdollisti kuvien yksityiskohtien helpon hiomisen ja muokkaamisen. Vaikka piirrosjäl-

keni varmistui projektin edetessä, oli kuvan digitaalisesta muokkauksesta paljon hyötyä työssäni. Seuraavat kuvat ilmentävät aukeamakokonaisuuden muokkautumista lopulliseen muotoonsa (kuvat 8-9).

Kuva 8. Orvasadun aukeamaluonnos esimerkki 1. Hahmot ja kivi on piirretty erikseen. Piirroksista on kuvankäsittelyohjelmassa muokattu yksi kokonaisuus.

Kuva 8 on ensimmäisiä loppuun asti työstämiäni Orvasadun aukeamakokonaisuuksia. Kuva ei kuitenkaan onnistunut haluamallani tavalla. Kuvan oravasta tuli mielestäni liian sarjakuvamainen. Lisäksi oravan asento oli huono ja käpälät ilmeettömät. Kyseisessä kuvassa myös karhu on yleisilmeeltään liian löysä. Esimerkiksi etualan käpälä on jännitteetön ja epämääräinen. Karhun syöksyn aiheuttama pyörre tulisi olla selkeämmin lumesta ja jäästä. Myös kuvassa oleva kivi on liian möhkälemäinen sommitelmaan. Nämä asiat halusin korjata kuvan seuraavaan versioon. Mielestäni erityisesti tässä piirrosvaiheessa tapahtui kuviossa 1 ilmentämäni prosessille ominaista näkemyksen kasvua. Kuva 9 esittää Orvasadun piirrosaukeaman korjattua versiota.

Kuva 9. Oravasadun aukeamaluonnos esimerkki 2. Tässä kuvassa on paranneltu kokonaissommittelua, hahmoja ja niiden ilmeitä.

Kuvassa 9 korjaukset on tehty piirtämällä oravanpoika ja kivi uudestaan sekä poistamalla karhun ongelmakohdat digitaalisesti ja työstämällä ne uudelleen. Kokonaissommitelmaa muokkasin dynaamisemmaksi. Kuvan uuteen versioon onnistuin saamaan tavoittelemiani jännitettä ja hahmojen ilmeikkyyttä. Mielestäni varsinkin karhun ilmaisu onnistui hyvin kuvan uudessa versiossa. Kuva 9 on lähes lopullinen piirros aukeamasta ennen sen maalausta. Vasemman sivun yläkulmassa oleva anfangi oli kokeilu, mikä ei toteutunut lopulliseen kuvitukseen.

5.4.4 Ensimmäiset maalauskokeilut

Piirroksen työstämisen jälkeen pohdin piirrosviivan kontrastia ja kuvan maalauksellisia linjoja. Kuten teoria osuudessa tuli ilmi, Hatvan (1997) mukaan kuvien ja taustan välillä tulee olla suuri kontrasti kuvan hahmottamisen helpottamiseksi. Tämän vuoksi päätin jo maalausvaiheen alussa, että toteutan maalaukset kahdessa eri vaiheessa. Aluksi maalaan hahmot ja keskeiset elementit, minkä jälkeen maalaan taustan erillisenä. Halusin taustojen olevan yksinkertaisia ja rauhallisia hahmojen erottuvuuden ja tekstin luettavuuden vuoksi.

Ensimmäiset maalauskokeilut tein Sirkka-runon tiimoilta. Kokeilin kuvittamiseen akvarellitekniikkaa (kuva 10), mutta en ollut tyytyväinen tekniikalla saavutettuun lopputulokseen. Tyytymättömyyteni johtui akvarellien kuulaasta lopputuloksesta, mikä ei sopinut ajatukseeni työn väryksestä. Kuvien väryksen tuli olla intensiivinen ja voimakas. Tämän vuoksi tein uuden maalauskokeilun akryylimaaleilla (kuva 11). Ne toimivat kuvituksen idean kannalta paremmin ja tekniikka tuntui luontevalta vaihtoehdolta työstämiseen. Akryylimaaleilla sain toivomani lopputuloksen värykseen. Lisäksi ne tuntuivat sopivan hyvin aloittelevalla kuvittajalla helpon käsiteltävyyden vuoksi. Akryylitekniikan valintaa tukee myös Hatvan (1997) ajatus, jonka mukaan lapset pitävät voimakkaista ja kirkkaista väreistä. Alla olevat kuvat esittävät ensimmäisiä maalauskokeilujani Sirkka-runon tiimoilta (kuvat 10-11).

Kuva 10. Ensimmäinen maalaustekninen kokeilu. Akvarellitekniikan kokeilu Sirkka-runon kuvitukseen.

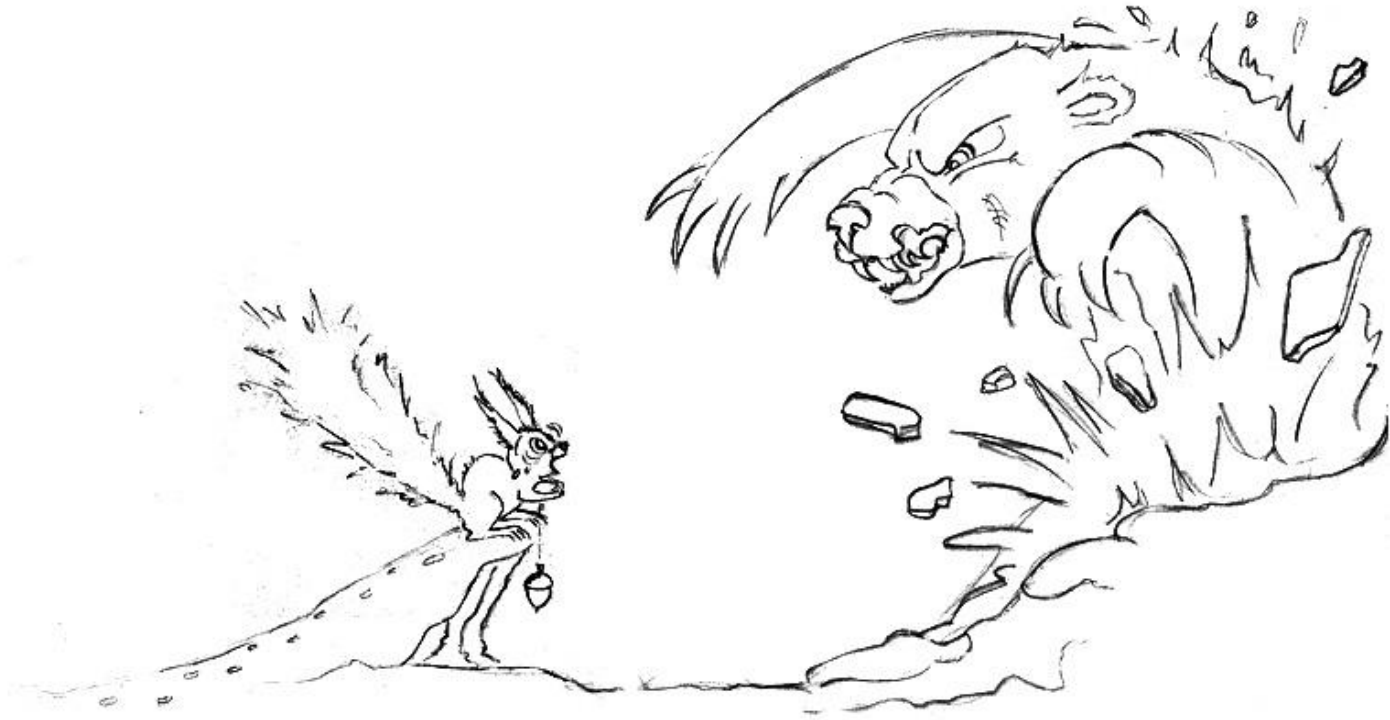

Kuva 11. Toinen maalaustekninen kokeilu. Akryylitekniikan kokeilu Sirkka-runon kuvitukseen.

Maalaukokeilujen perusteella tutkin myös ääriviivan roolia kuvissa. Päätin jättää ääri-
viivat osin näkyviin, sillä se toi kuviin tavoittelemaani sarjakuvamaista henkeä. Toteutin
ääriviivat muokkaamalla lyijykynäpiirroksia kuvankäsittelyohjelmassa niin, että piirros-
jäljestä tuli paksu, tumma ja rikkonainen. Rikkonaisuus elävöitti viivaa, jolloin mahdoli-
sesti osittain näkyviin jäävä ääriviiva ei olisi jäykkä. Kuvat 12-13 esittävät Oravasatu-
runon originaalia lyijykynäpiirrosta ja sen kuvankäsittelyohjelmassa muokattua äärivii-
vaversiota.

Kuva 12. Oravasatu-runon alkuperäinen lyijykynäversio.

Kuva 13. Oravasatu-runon digitaalisesti muokattu lyijykynäversio.

5.4.5 Lopullisten kuvien maalaaminen

Kuvan piirrosvaiheen valmistuttua alkoi toinen työläs ja aikaa vaativa osio, kuvien maalaaminen. Maalausprosessin alussa maalaustekniikka ja välineen hallinta eivät sujuneet mielestäni vielä luontevasti. Jäin usein liiaksi kiinni yksityiskohtiin, joten varsinkin hahmoista muodostui helposti jäykkiä. Alussa en myöskään hallinnut kolmiulotteisuutta, enkä mielestäni osannut maalata eri materiaaleja uskottavasti. Heikkisen (2010) mukaan kehittyvässä luovassa prosessissa joudumme usein tunnustamaan, että emme tiedä tai osaa tarpeeksi. Suurten ja mahtavien ideoiden toteuttaminen saattaa vaatia sellaisia henkisiä ja materiaalisia resursseja, joita meillä ei ole luontaisesti. Prosessin kautta saavutettu uusi tieto ja osaaminen vahvistavat itsetuntoa, mikä tarjoaa mahdollisuuden jatkaa työtä uusien haasteiden edessä. (Heikkinen 2010, 139.) Prosessini havainnoinnin perusteella yhdyn Heikkisen näkemykseen, sillä pitkällisen työstämisen ja harjoituksen tuloksena ratkaisin monia alussa ilmenneitä teknisiä puutteita ja ongelmia. Prosessin edetessä opin esimerkiksi ilmentämään eri materiaaleja ja niiden pintoja kolmiulotteisesti. Erityisesti karvaisen ja pörröisen olemuksen aikaan saaminen vaati erityistä harjoittelua sekä mielikuvitusta maalausvälineiden käytössä. Saavutettu osaaminen vahvisti uskoa omaan tekemiseen ja innosti jatkamaan työtä eteenpäin.

Kaikki kuvat menivät maalauksellisesti useaan otteeseen uusiksi. Lukuisten toistojen ja pitkäjänteisen työstämisen tuloksena tekniikka ja tyyli hioutuivat. Jokaisessa uudelleen työstämässäni kuvan versiossa oli nähtävissä huomattavaa kehitystä verrattuna edelliseen. Vähitellen löysin maalausjälkeen rentoutta ja tyylini varmistui. Lopullisen tyylin ja tekniikan hallitseminen vaati satojen tuntien työstöä maalausvaiheen parissa. Kun tyyli ja tekniikka varmistuivat, täytyi kaikki kuvat maalata vielä kertaalleen yhtenäisen ilmeen säilyttämiseksi. Tässä luvussa käsittelen Oravasatu-runon kuvituksen maalausprosessia. Jo aiemmin kuitenkin tein maalauksellisia kokeiluja muiden kuvien parissa hahmottaakseni peruselementtien ilmentämistä akryylitekniikalla. Pieni lintu -runon kuvat 14-15 ilmentävät esimerkkejä maalauksellisista kokeiluistani. Kuvassa 14 kokeilin erilaisia tapoja ja sävyjä ilmentää valonlähdettä. Kuvassa on myös kokeiltu erilaisia pensseleitä ja välineitä maalausjäljen toteuttamiseen.

Kuva 14. Pieni lintu -runon ensimmäinen maalausversio. Kuvassa kokeiltu eri sävyjä, pensseleitä ja tapoja ilmaista valonlähdettä.

Kuva 15 esittää toista kokeellista maalaustani, jonka tavoitteena oli vapauttaa ilmaisuani. Ennen tätä kokeilua työstämieni kuvien maalausjäljen jäykkyys sai minut kyllästymään omaan kädenjälkeeni. Rentouttaakseni ilmaisuani maalasin Pieni lintu -runosta hyvin vapaasti toteutetun version. Tämän intuitiivisen vaiheen jälkeen palasin maalauksissa alkuperäisidean mukaiseen toteutukseen. Kuvan 15 kokeellinen ilmaisutapa auttoi minua kohti vapaampaa ja rohkeampaa kädenjälkeä.

Kuva 15. Pieni lintu -runon toinen maalausversio. Kuva maalattu ronskilla ja liioittelevalla otteella kädenjäljen vapauttamiseksi.

Maalatessani Oravasadun kuvituksia minulla oli jo paljon kokemusta ja näkemystä maalausjäljen ja tyylin suhteen. Luulen, että Oravasadun lopullinen maalausversio syntyi tämän vuoksi suhteellisen helposti. Kuvat 16-17 ilmentävät Oravasadun maalausvaiheita. Kuva 16 esittää oravasadun ensimmäistä maalauskokeilua. Maalauksen suhteen tavoittelin kylmää talvitunnelmaa. En maalannut ensimmäistä akryyliversiota loppuun, sillä huomasin jäljestä syntyvän tasapaksua, mikä ei ollut tavoitteeni. En myöskään ollut tyytyväinen hahmoihin, joten en nähnyt mielekkääksi maalata kuvaa, jonka tiesin vielä muuttuvan.

Kuva 16. Oravasatu-runon 1. akryyliversio.

Työstäessäni Oravasatu-runon ensimmäistä maalausversiota motivaationi kuvan suhteen oli alhainen. Tässä vaiheessa tapahtui kuviossa 1 ilmentämäni luovan prosessini todennusvaiheelle tyypillistä motivaation heilahtelua. Halusin kuvaan selkeää muutosta, mutta en tiennyt, miten ratkaista kuvan ongelmia. Inspiraatio ja kehitysideat kuvan suhteen olivat tässä vaiheessa vähäisiä. Heikkisen (2010) mukaan turhautuminen on täysin luonnollinen osa luovaa prosessia, eikä sitä saa kieltää. Turhautuminen on umpikuja, jossa tekijä ei näe tai löydä ratkaisua työn ansiokkaaseen jatkamiseen. Turhautuminen pysäyttää toiminnan ja ohjaa usein tekijän hetkeksi inkubaatioon, eli ongelman alitajunnassa tapahtuvaan hautumisvaiheeseen. Turhautuminen luovassa prosessissa on raskasta, mutta siitä ylitse päästessä vaihe kehittää ja vie prosessia eteenpäin. (Heikkinen 2010, 152-157.) Tämän vuoksi katsoin järkeväksi jättää kuva ongelmiseen hautumaan ja siirtyä välissä työstämään muita runoja viedäkseni projektikokonaisuutta eteenpäin.

Työstettyäni välissä muita kuvituksia palasin Oravasadun kuvitukseen korjaamalla ensin sen piirroskuva, johon en ollut ollut tyytyväinen. Onnistuttuani korjaamaan kuvan epäkohdat, joita käsittelin aiemmin luvussa 5.4.3, maalasin toisen akryyliversiön runon kuvituksesta (kuva 17). Tässä versiossa näin potentiaalia kuvituksen suhteen. Hahmojen ilmeet olivat selkeät, sommittelu toimi ja kuva oli tasapainoinen. Minua häiritsi kuitenkin kuvan värimaailma. Kuten aiemmin mainitsin, oli tavoitteena kylmä ja luminen talvitunnelma. Se ei kuitenkaan välittynyt tarpeeksi kuvasta. Kuvan 17 sävyt olivat liian lämpimät ja kuvan eläimet eivät ilmentäneet talvea. Talvitunnelman saavuttamiseksi täytyi kuvan sävyjen olla kylmempiä. Eläinten turkki voisi myös olla pörröisempi, jotta kuvasta välittyisi paremmin kylmä talvitunnelma. Myös kuvan ääriviivat olivat osin liian vahvat ja hallitsevat. Ääriviivojen vuoksi karhun hyökkäyksestä lentävä lumi näytti nyt enemmän pysähtyneeltä jääpuikkomaiselta luomukselta kuin voimakkaasti räjähtävältä lumikinokselta, mikä oli tavoite. Mielestäni koko kuva kaipasi lisää intensiivisyyttä.

Kuva 17. Oravasatu-runon 2. akryyliversio.

Havaitsin maalausjälkeni kehittyvän yhä yksityiskohtia korostavammaksi. Ylimartimon (2001) mukaan kuvittaja voi parhaimmillaan olla tekstikerronnan rikastuttaja ja pahimmillaan ylikastaja. En kuitenkaan kokenut kuvieni erinäisten yksityiskohtien elävän omaa elämäänsä tai aiheuttavan ristiriitaa kuvan ja tekstin suhteen. Kuvituksia suunnit-

tellessani olin huomionut, ettei kuvakerronta anna ristiriitaisia viestejä tekstiin nähden. Olin myös suunnitellut kuvituksien perustuvan selkeisiin hahmoihin ja sommitelmiin. Tämän vuoksi en kokenut maalausjälkeni yksityiskohtaisuuden olevan ongelma kuvan ymmärtämisen kannalta.

Kuvan uudelleen maalaamisen aloittaminen oli joka kerta yhtä vaativa prosessi. Halusin muuttaa kuvaa, koska en ollut siihen tyytyväinen, mutta uuden kuvan lopputulos ei välttämättä myöskään onnistunut. Tämän vuoksi kuvien uudelleen maalaaminen oli raskasta. Työn uudelleen aloittaminen alusta vaati erityisen paljon motivaatiota. Kuvien ja tyylin kehittyminen sekä työn tuomat tulokset innoittivat kuitenkin viemään prosessia eteenpäin. Kuvien työstäminen oli oman motivaation kanssa työskentelyä. Tämä vaihe projektista vaati erityisen paljon itsekuria ja päättäväisyyttä työhön tarttumiseen ja sen päämäärätietoiseen jatkamiseen.

Työstin runoja limittäin ja prosessini eteni piirrosten työstön ja maalaamisvaiheiden vaihteluilla. Uusien taitojen ja näkemyksen karttuessa huomasin aina edellisissä kuvissa olevat viat kokonaisuuden kannalta. Tyylin kehittyessä jouduin kuviossa 3 esittämälläni tavalla palaamaan aikaisempiin töihini ja työstämään niitä yhä uudestaan. Tämä oli luovan prosessini raskain, mutta palkitsevin osio. Kuvassa 18 on nähtävissä hahmojen, tyylin ja teknisen toteutuksen huipentuma Oravasadun kuvituksen osalta. Kuvassa onnistuin mielestäni saavuttamaan tavoittelemani tunnelman.

Kuva 18. Oravasadun 3. akryyliversio. Lopullinen versio maalauksesta.

Kun olin päässyt kuvan peruselementtien kanssa tyydyttävään lopputulokseen, oli kuvalle luotava tausta. Kuvan peruselementtien suhteen olin mielestäni onnistunut tavoitteessa luoda Hatvan (1997) kriteerien mukaisesti, kuvallisesti selkeä ja ehjä kokonaisuus. Taustan suhteen oli helppo tehdä erilaisia kokeiluja, koska työstin sen erikseen. Oravasadun taustan halusin tuovan kuvaan liikettä ja voimistavan kylmää talvitunnelmaa. Taustan tekovaiheessa otin huomioon Hatvan (1997) ajatuksen tarpeeksi suuresta kontrastista hahmojen ja taustan välillä. Tausta ei saanut olla hallitseva, jotta hahmot erottuvat selkeästi ja teksti pysyy luettavana. Kuva 19 esittää Oravasadun lopullista aukeamakuviutusta, johon on lisätty tausta.

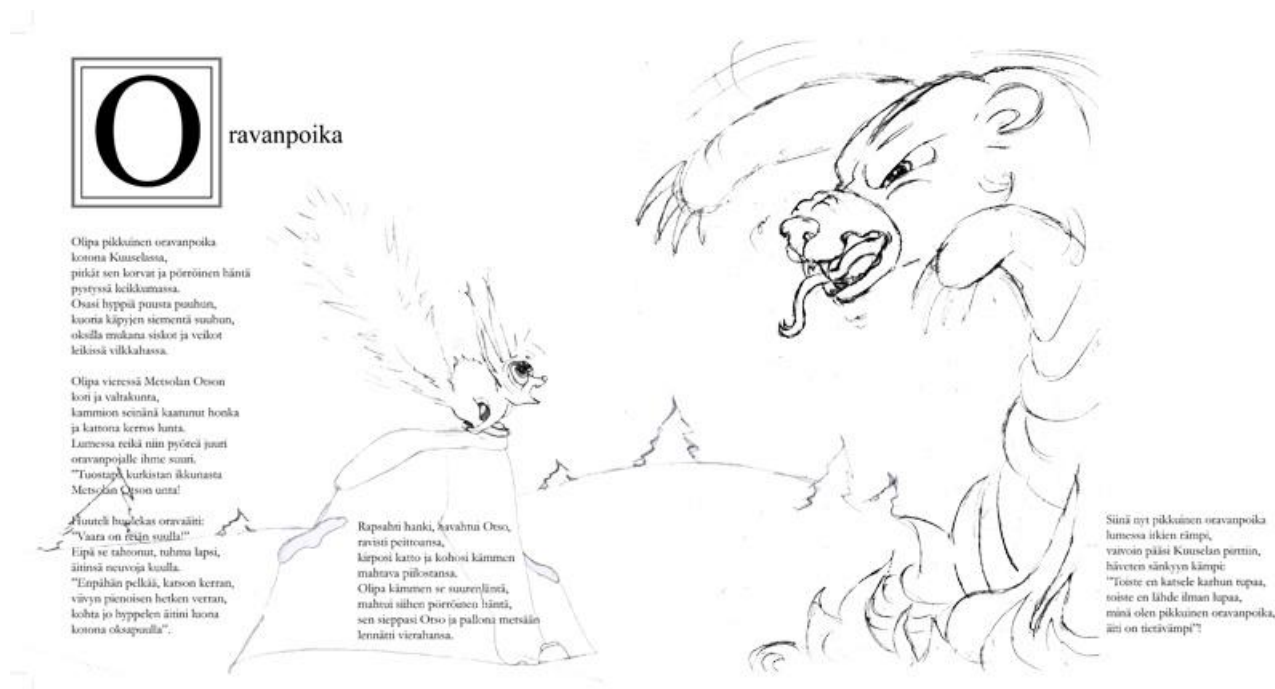
Kuva 19. Oravasadun lopullinen aukeamakuvitus ennen taittoa.

Taustan työstäminen kuvaan oli helppoa ja onnistui nopeasti, koska pitkän työstämisprosessin aikana kuvasta oli syntynyt vahva visuaalinen näkemys. Kuvankäsittelyohjelmassa pyrin muokkaamaan maalaamani taustan luonnolliseksi osaksi kuvitusta.

5.4.6 Kuvituksen yhdistäminen taittoon

Pyrin toteuttamaan kuvat mahdollisimman lähelle lopullista muotoa jo maalausvaiheessa. Tein jokaiselle kuvalle kuitenkin peruskuvankäsittelytoimenpiteet, kuten kontrastin ja sävyjen tarkistukset. Usein nämä riittivät halutun lopputuloksen saavuttamiseksi. Kuvien digitaalinen muokattavuus antoi loppusilauksen kuvitukselle. Mielestäni onnistuneimmat kuvitukset olivat kuitenkin niitä, joita vähiten jouduin muokkaamaan digitaalisesti.

Aloitin julkaisun taiton suunnittelun, kun aukeamakuvitukset olivat valmiita. Olin tehnyt alustavia sommitteluita taitosta jo kuvien piirrosvaiheessa (kuva 20). Tällöin ideana oli ollut hahmottaa tekstin vaatima tila aukeamalla. Yritin myös kartoittaa anfangin ja otsikon asemointia taitossa.

Kuva 20. Oravasadun taiton 1. versio. Oravasadun piirrosvaiheessa toteutettu luonnoshenkinen taittokokeilu.

Tärkeä vaihe taiton suunnittelussa oli typografian valinta. Julkaisu idean ja kuvitusten perusteella tyyliin sopi hieman sarjakuvamainen ja leikkitelevä typografia. Halusin leipätekstiin pehmeän ja luettavan kirjaintyyppin, joten päädyin New Century School Book -kirjasinperheen käyttöön. Anfangit perustuvat Arnold Böckling -kirjasimen versaaliaakkosiin. Vektoroin alkukirjaimet ja muokkasin niitä New Century Schoolbookin ominaispiirteiden mukaan. Näin sain anfangista keveämpiä ja yhteensopivia leipätekstin kanssa. En käsittele työni typografisia ratkaisuja syvällisemmin, koska prosessin kuvaukseni pääpaino on kuvituksessa. Näen kuitenkin työni kannalta tärkeäksi käsitellä tekstin asettelua aukeamalla, sillä pyrin asettelulla tukemaan kuvituksen muotokieltä.

Koska lopullisen taiton lähtökohtana oli kuvituksen ehdoilla taitettu tarina, tuli teksti-massojen upota kuvaan ja myötäillä sen ilmettä. Kuvittamisessa yksi lähtökohta oli sarjakuvamaisuus, joten halusin aiheen leikkisyyden näkyvän myös taitossa. Tämä oli inspiroiva lähestymistapa tekstiasetteluun. Monissa runoissa on dialogia, mikä synnytti ajatuksen repliikkimäisistä nostoista. Nostot elävöittäisivät tekstiä sekä toisivat taittoon väriä ja mielenkiintoa. Halusin anfangien sulautuvan kuvitukseen, etteivät ne muodostuisi hallitseviksi ja raskaiksi elementeiksi kuvassa.

Kuva 21 on toinen esimerkki Oravasadun eteenpäin työstetystä taitosta. Tässä esimerkissä tekstiasettelu ja typografinen ilme ovat löytäneet mielestäni jo hyvän muodon. Tärkeää oli kokonaisuuden pysyminen yhtenäisenä ja tasapainoisena. Taiton toisessa versiossa (kuva 21) teksti uppoutui osin jopa liikaa kuvaan. Esimerkiksi oikeanpuoleisen sivun vasemman puoleinen tekstikappale oli sommiteltu osaksi lumielementtiä. Tällainen sommittelu heikensi tekstin luettavuutta ja tarinan seurattavuutta. Tarinan täytyy olla selkeästi ja johdonmukaisesti luettavissa. Tämä väliversio osoitti myös tarpeen tekstin värimaailman ja kontrastin hiomiseen.

Kuva 21. Oravasadun taiton 2. versio.

Lopulliseen taittoon (kuva 22) hioin tekstin luettavuutta kontrastin ja asettelun avulla. Muokkasin myös typografian värimaailman tukemaan kuvitusta käyttämällä kuvitukselta löytyviä sävyjä. Kuva 22 esittää Oravasadun loppuun hiotun aukeamataiton.

Kuva 22. Orava sadun taiton 3. lopullinen versio.

Mielestäni lopullinen aukeamakuviitus ja taitto onnistuivat hyvin. Nähdäkseni saavutin taiton suhteen alussa asettamani kuvalliset ja tyyllilliset tavoitteet. Aukeamasta tuli yhtenäinen ja tasapainoinen. Myös hahmoista tuli toimivia. Onnistuin prosessin aikana luomaan oman kuvitustyylin, mikä ei nähdäkseni jäljittele kenenkään kuvittajan olemassa olevaa tyyliä. Sain myös tekstit asettumaan tavoitteeni mukaisesti osaksi kuvaa ja tukemaan kuvasommitelmaa. Mielestäni lopullinen aukeama toimii myös kohderyhmäajattelun kannalta. Kuva ja sen hahmot ovat selkeitä ja erottuvia. Kuvan keskeiset elementit ovat helposti hahmotettavissa. Väritys on realistinen sekä sävyt vahvoja. Hahmojen välinen suhde tulee selvästi ilmi. Myös hahmojen ilmaisu onnistui lopputuloksessa tavoitteiden mukaisesti.

Kuvan tunnelma voi olla lapsen mielestä kenties jopa hieman pelottava. Mielestäni teksti kuitenkin tarjoaa onnellisen ja opettavaisen lopun tarinalle. Myös kuvan vaaleat sävyt keventävät tunnelmaa. Lapsi voi nähdäkseni turvallisesti tutkia kuvaa etäännytettyjen eläinhahmojen kautta. Hatvan (1997) kanssa olen samaa mieltä siitä, että kuva kertoo lapselle runsaasti yksityiskohtia, joita tekstin ei tarvitse selittää. Kuten Vaijärvi (2007) on todennut, kuva kertoo mitä tapahtuu juuri nyt ja miltä asiat näyttävät. Kuviutuksessani (kuva 22) pyrin visualisoimaan yksityiskohtaisesti hetken tarinasta ja tuomaan sen katsojan ulottuville.

5.4.7 Muutos- ja jatkoideoita

Kuvitusten tekemisessä oli valtavasti työtä ja yhtenäisen linjan pitäminen oli haastavaa. Jälkikäteen ajateltuna työstettävien kuvien määrä olisi voinut olla pienempi kuvitustyötä tutkivalle ja aloittelevalle kuvittajalle. Nyt kuvia oli yhteensä seitsemän, mikä osoittautui laajaksi kokonaisuudeksi opinnäytetyön kannalta. Mikäli kuvia olisi ollut vähemmän, olisin nähdäkseni ehtinyt pureutua syvemmälle kuvien ongelmakohtiin. Toisaalta kuvakirjajulkaisun kokonaisprosessin läpikäyminen oli tavoitteeni, mikä toteutui työssä. Alussa en osannut hahmottaa, kuinka laaja ja aikaa vievä projekti todellisuudessa tulisi olemaan, sillä en ymmärtänyt luovan prosessin kehityksen vaativan niin paljon aikaa ajatusten haudutteluun. Jälkikäteen tarkasteltuna tarpeeksi pitkä ajanjakso osoittautui projektini tärkeimmäksi edistäjäksi ja oppimisen mahdollistajaksi. Lyhyemmässä ajassa oivallukset idean ja toteuttamisen suhteen eivät olisi ehtineet kypsyä kunnolla. Nähdäkseni aika mahdollistaa luovan prosessin kehityksen ja optimaalisen lopputuloksen saavuttamiseen.

Kaikkien työvaiheiden hiomiseen olisi toki voinut käyttää enemmän aikaa. Myös referenssitöiden ja ideoiden etsimiseen olisi voinut paneutua tarkemmin, sillä inspiraation etsiminen kuvituksista on tärkeää visuaalisen näkemyksen ja ideoinnin kannalta. Yritin mahdollisesti liikaa luoda ideoita omasta päästäni, vaikka tutustumalla ammattilaisten kuvituksiin olisin mahdollisesti päässyt työhön tyyllillisesti helpommin kiinni. Toisaalta työni ei nyt jäljittele kenenkään muun kuvitustyyliä, mikä saattaa olla vaarana liiallisessa esikuvien hyödyntämisessä. Kuvituksessa ilmenneiden ongelmakohtien ratkaisuun olisin myös voinut etsiä aktiivisemmin apua ja ratkaisuja ammattikuvittajien töistä. Esimerkiksi valöörien tutkiminen tai hahmon etäännyttäminen olivat työni kannalta olennaisia osa-alueita, mutta niiden työstö jäi prosessissani ajallisten resurssien vuoksi melko vähäiseksi.

Haastavaa prosessissa oli oman kehityksen tuomat vaatimukset työtä kohtaan. Perusasioiden oppiminen sai huomaamaan muut puutteet kuvituksen suhteen. Tyyllillisen onnistumisen jälkeen aloin kiinnittää esimerkiksi huomiota juuri mainitsemini kuvan valööreihin ja objektien etäännyttämiseen. Tulevaisuuden kuvitusprojekteissa panostan näiden ongelmien tutkimiseen ja ratkaisuun. Tulevissa projekteissa haluan myös käyttää enemmän aikaa visuaalisen inspiraation etsimiseen ja luonnosvaiheen työskenteilyyn. Tämän projektin luonnosvaiheessa olin mielestäni hieman arka ja harkitseva piir-

rosten suhteen. Luonnoksia tulisi tehdä enemmän ja niiden tulisi olla nopeampia. Erilaiset massa-, sommittelu- ja valööriluonnokset tulevat olemaan tulevaisuuden haasteeni kuvitusprosessissa. Tulevissa kuvitusprojekteissani haluan myös jatkaa hahmotyöskentelyä ja päästä yhä syvemmälle hahmojen ilmaisuun ja ilmeisiin.

6 Yhteenveto ja pohdintaa

Tutkielman yksi keskeisistä tavoitteista oli selvittää, millainen on lapselle mielekäs kuvituskuva. Mielekkään kuvituskuvan määrittelin alussa kuvaksi, joka aukeaa lapselle ymmärrettävänä ja mielenkiintoisena kokonaisuutena. Tutkielmaani perustuen mielekäs kuvituskuva lapselle on kuva, joka on suunniteltu vastaamaan kohderyhmän tarpeita ja tarjoaa lapselle mielenkiintoista katseltavaa ja tutkittavaa pidemmäksikin aikaa. Tällaisen kuvan tekeminen vaatii kohderyhmän tuntemusta, jotta kuva ei ole lapselle liian helppo eikä käy nopeasti tylsäksi. Mielekkään kuvituskuvan tekemisessä on otettu huomioon mahdolliset lapsen kehitystason asettamat rajoitteet kuvan tulkinnassa. Myös lapsen eriävä logiikka ja aikakäsitys kuvan suhteen verrattuna aikuiseen tulee huomioida. Mielekäs kuvituskuva tarjoaa lapselle visuaalisia ärsykeitä, oivalluksia, ja turvallisen tavan tarkastella erilaisia tunteita ja elämän osa-alueita. Parhaimmillaan kuva tarjoaa lapselle mahdollisuuden kehitykseen.

Tutkielmani perusteella näyttäisi siltä, ettei lastenkirjan kuvittamiselle ole selkeitä standardeja. Tiettyjä yhteneväisyyksiä ja lapsen kehitysvaiheeseen liittyviä viitekehyksiä on havaittavissa, mutta jokainen lapsi on yksilö, jonka visuaaliseen ymmärrykseen vaikuttaa suuri määrä eri tekijöitä. Kuvituksen suhteen löytyy lähinnä suuntaa-antavia kasvatustopillisia ja lapsen kehitysvaiheisiin liittyviä suosituksia. Löyhä normisto sallii erilaisen kuvituksen syntymisen, minkä voisi kuvitella edesauttavan lapsen monipuolista visuaalista kehitystä. Mikäli kuvittamiseen olisi enemmän sääntöjä ja rajoituksia, saattaisi se karsia lapsille suunnattujen kuvitusten monipuolisuutta. Rajat saattavat rajoittaa luovuutta ja mielestäni juuri jokaisen henkilökohtainen luovuus ja ajatusmaailma tekevät kuvasta uniikin. Mikäli kuvitukset kehittävät lapsen maailmankuvaa, ovat mielestäni mahdollisimman erilaiset luovat kuvitukset tarpeellisia. Tästä näkökulmasta katsottuna löyhä normisto kuvan tekemiseen ei ole huono asia.

Työni tavoitteena oli myös selvittää kuvittajan vastuuta kuvan tekijänä. Tutkielmani perusteella miellän kuvittajan ensisijaiseksi ja tärkeimmäksi vastuuksi tuoda kuva kohderyhmälle ymmärrettävänä ja mielekkäänä kokonaisuutena. Mikäli kuvittaja onnistuu tässä, kertoo se mielestäni onnistumisesta myös kohderyhmän huomioimisessa. Mikäli kuva olisi liian helppo tai vaikea, ei kohderyhmä kiinnostuisi siitä. Kuvan mahdollisuudet lapsen kasvattajana ja kehityksen edistäjänä toteutuvat vasta kun saavutetaan kohderyhmän mielenkiinto kuviin. Tämän vuoksi näen kuvittajan ensisijaisen vastuun olevan juurikin kuvituksen tuominen kohderyhmälle ymmärrettävänä ja mielekkäänä kokonaisuutena.

Opinnäytetyöni ensisijainen arvo ei ole valmistuneessa tuotteessa, vaan kokonaisvaltaisen luovan prosessin läpikäymisessä. Työni tarjoaa havaintotietoa ja näkemyksen luovan prosessin eri vaiheista ja sen läpikäymisestä. Työni antaa teoreettisen pohjan vastaavanlaisen kuvitusprojektin toteuttamiselle. Prosessin kuvauksen avulla on mahdollista nähdä yksi lähestymistapa luovaan prosessiin ja mahdollisesti saada näkökulmaa omaan luovaan työskentelyyn ja sen havainnointiin. Näen opinnäytetyöni edesauttavan lastenkirjaprojektin toteuttamisen hahmottamista sekä ymmärtämään luovan prosessin kokonaisvaltaisuutta. Uskon, että oman tietoni jäsentynyt esittäminen voi olla hyödyksi muille vastaavanlaisista projekteista kiinnostuneille sekä luovan alan opiskelijoille. Prosessin tuloksena syntynyt lasten runokirjajulkaisu tarjoaa mahdollisuuden tutustua arvokkaaseen kulttuuriperinteeseen uudesta näkökulmasta tekstin ja kuvien muodossa.

Prosessini havainnoinnin perusteella luova prosessi osoittautui valitsemastani pragmaattisesta, eli käytännönläheisestä näkökulmasta katsottuna ajatuksen ja käytännön välisten ristiriitojen ratkaisemiseksi. Mielestäni Heikkilä (2010,136) on kuvannut luovaa prosessia hyvin hieman taiteellisemmasta näkökulmasta toteamalla sen olevan tämän hetken todellisuuden ja etäisen vision välinen tila. Havaintojeni perusteella tärkeintä luovassa prosessissa on antaa sille sen vaatimaa aikaa ja tilaa optimaalisen lopputuloksen saavuttamiseksi. Hautuminen mahdollistaa luovuuden, ongelmanratkaisukyvyn ja näkemyksen kehityksen. Kokonaisvaltaisen luovan prosessin läpikäyminen oli raskasta, mutta palkitsevaa. Prosessin havainnoinnin kautta opin paljon itsestäni, omasta luovuudestani ja luovan prosessin luonteesta. Opin myös ymmärtämään ja käsittelemään paremmin prosessin luonnollisia vaiheita. Jälkikäteen ajateltuna olisin voinut rajata opinnäytetyöni vain projektin kuvaukseen luovan prosessin näkökulmasta ja näin ollen

syventyä tarkemmin prosessin havainnointiin lähdekirjallisuuden kautta. Tämä ajatus syntyi kiinnostuksesta aiheeseen jäsennellessäni luovaa prosessiani kirjallisesti.

Suhtautumiseni luovaan työskentelyyn ja vastaaviin prosesseihin ei muuttunut projektin myötä. Olen edelleen kiinnostunut vastaavien hankkeiden toteuttamisesta. Projekti tarjosi minulle työkaluja oman luovuuden käyttämiseen ja sen parempaan tuntemiseen tulevaisuudessa. Mielenkiintoista luovan prosessin kannalta on elämäntilanteen vaikutus luovuuteen ja työskentelyyn. Yksi opettavimmista oivalluksista projektin aikana oli oman motivaation kanssa työskentely. Vaikka aina ei ole luova olo, on työhön silti osattava tarttua ja löydettävä keskittyminen. Tämä oli ajoittain erittäin vaativaa. Prosessin aikana opin tuntemaan omia rajojani ja rajoitteitani työskentelyssä. Nyt tunnen paremmin oman rajani siihen, kannattaako työtä jatkaa, vai onko parempi pitää taukoa ja keskittyä johonkin vähemmän luovaan työvaiheeseen, mikäli se on mahdollista. Prosessin läpikäyminen tarjosi minulle valtavasti tietoutta omasta luovuudestani, luovan prosessin luonteesta ja sen hallinnasta. Seitsemän kuukauden pituisen projektin aikana sain varmuutta piirtämiseen, opin uuden maalaustekniikan ja sain kokemusta lastenkirjan taitosta. Projektin kautta pääsin syvemmillä lasten kuvalliseen kulttuuriin ja sen toteuttamiseen. Projektin yksi tärkeimmistä saavutuksista on oman visuaalisen näkemyskehityksen huomattava kehitys. Myös teknisen osaamisen kehitys projektin kautta on antoisaa. Mielestäni projektin kokonaisprosessin läpikäyminen antaa minulle hyvät lähtökohdat tuleviin luoviin projekteihin ja niiden toteuttamiseen.

Kuvituksieni kohderyhmälähtöisyyden perustuessa teoriapohjaan, olisi mielenkiintoista tutkia miten ensisijainen kohderyhmäni todellisuudessa ottaisi kuvakirjan vastaan ja tulkitseisi sitä. Golemanin (1996) mukaan lapsi kuvakirjan käsittelijänä leimaa kirjan heti ja joko hylkää tai kiinnostuu siitä. Tämän vuoksi olisikin mielenkiintoista havainnoida kiinnostuisivatko lapset kuvakirjastani vai hylkäisivätkö ne sen välittömästi. Laukan (1988) mukaan lapsen mieltä on vaikea tutkia, ja käsitykset asioista ovat erilaisia kuin aikuisilla. Mikäli lapset kiinnostuisivat kuvakirjastani, olisi erittäin mielenkiintoista havainnoida lasten suhtautumista kuviin. Havaintotietoa voisin verrata omiin mielikuviini ja tavoitteisiini toteutetun kuvituksen suhteen. Lasten kuvakirjan käsittelyn havainnointi tarjoaisi luultavasti näkökulmaa kuvallisen viestin rakentamiseen lapselle.

Tulevaisuudessa tavoitteenani on jatkaa julkaisuprojektini tekoa alkuperäisidean mukaiseksi laulukirjakokonaisuudeksi. Julkaisuun on mahdollista lisätä tarinoita eri vuoden aikojen alle. Mielestäni kaksitoista laulua voisi olla sopiva määrä tulevaa laulukirjajulkaisua varten. Mikäli minulle tarjoutuu aikaa ja tilaisuus jatkaa projektia loppuun, tulen mitä luultavimmin toteuttamaan sen. Tulevaisuudessa tarjoan mahdollisesti julkaisuideani myös kustantamoille, minkä kautta saattaa tarjoutua mahdollisuus saada uutta näkökulmaa ja palautetta julkaisustani.

Lähteet

Brusila, Riitta 2003. Kuvittaen käyttökuvan muotoja, merkityksiä ja mahdollisuuksia. Toim. Sisko Ylimartimoja Riitta Brusila. Rovaniemi: Lapin yliopisto, Taiteiden tiedekunnan julkaisu.

Eskola, Tiina 2007. Kuvakirjailija pikkulasten tunnekartalla. Toim. Kari Vaijärvi: Lapsi ja kuvantekijä. Helsinki: Cultura Oy, s. 43-50.

Granö, Päivi 1996. Esikoululainen taidekuvan vastaanottajana. Rauma: Turun yliopiston kasvatustieteiden Opintomateriaali.

Hatva, Anja 2007. Lapsen visuaaliset tunteet. Toim. Kari Vaijärvi: Lapsi ja kuvantekijä. Helsinki: Cultura Oy, s. 50-59.

Hatva, Anja 1997. Satu ja sen kuvat. Toim. Johanna Jokipaltio: Sadun Voimat 2. Jyväskylä: Maaseudun sivistysliitto, s. 30-45.

Hatva, Anja 1993. Kuvittaminen. Helsinki: Rakennustieto Oy.

Heikkilä, Jorma 2010. Luovasta ideasta innovaatioon: Luovuus ja innovatiivisuus selviytymiskeinoina. Toim. Jorma Heikkilä. Turku: Oy Enostone.

Hosiaisluma, Yrjö 2007. Alkoholismi ja luovakirjoittaminen. Toim. Laura Karttunen, Juhani Niemi, Amos Pasternack. ja taudit: Tutkimusretkiä sairauden ja kulttuurin kosketuspinnolla. Tampere: University Press, s. 113-129. Saatavuus <http://library.ellibs.com/book/978-951-44-7226-8> (luettu 13.3.2011)

Huovinen, Aira 2003. Yksi kuva, tuhat sanaa. toim. Sisko Ylimartimoja, Riitta Brusila: Kuvittaen käyttökuvan muotoja, merkityksiä ja mahdollisuuksia. Rovaniemi: Lapin yliopisto, Taiteiden tiedekunnan julkaisu.

Laukka, Maria 1997. Kuvakirja on kaveri, matka tai sukellus tuntemattomaan. Toim. Johanna Jokipaltio: Sadun Voimat 1. Jyväskylä: Maaseudun sivistysliitto, s. 61-71.

Laukka, Maria 1988. Lastenkirjan kuva ja taidekasvatuksen tutkimus. Toim. Jussi Nuorteva: Kirjan Rantaviiva. Helsinki: Oy Gaudeamus Ab, s. 150-166.

Laulan ja soitan, koulun musiikkikirja, 1969. Toim. Ahti Sonninen, Martti Räisänen, Olga Naukkarinen, Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava. 12. painos.

Launis, Mika 2001. Kuvituksen tutkimus, taiteen funktio ja identiteetti. Toim. Kaisu Rättä ja Raija Raussi: Tutkiva katse kuvakirjaan. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy, s. 57-79.

Pieni aarreaitta 3, Runoaitta, 1993. Toim. Pirkko Nuutilainen, Helsinki: WSOY.

Suojala, Marja 2002. Portti kirjallisuuteen - kuvakirjat varhaiskasvatuksessa.
Toim. Niklass Bengtsson & Ismo Loivamaa: Kuvituksen monet muodot.
Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy, s. 121-130.

Vaijärvi, Kari 2007. Kuvakirjojen koodit.
Toim. Kari Vaijärvi: Lapsi ja kuvantekijä. Helsinki: Cultura Oy, s. 7-43.

Ylimartimo, Sisko 2001. Kanssa ja lisää, vaiko ohi tai jopa vastaan? Lstenkirjan
kuvittaja: myötä- ja mielikuvittelijana. Toim. Kaisu Rättyä ja Raija Raussi:
Tutkiva katse kuvakirjaan. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy, s. 79-101.

2006 Toiminnallisen opinnäytetyön ohjeistus. [verkkodokumentti].
Julkaisija Suomen virtuaaliammattikorkeakoulu. Saatavuus
[http://www.amk.fi/material/attachments/vanhaamk/etuotanto/5hNpIIISVO/Monimuotoi
set.ppt](http://www.amk.fi/material/attachments/vanhaamk/etuotanto/5hNpIIISVO/Monimuotoiset.ppt) (luettu 11.03.2011)

2007. Taide ja taudit: Tutkimusretkiä sairauden ja kulttuurin kosketuspinnolla.
[e-kirja]. Julkaisija Ellibs library. Saatavuus [http://library.ellibs.com/book/978-951-44-
7226-8](http://library.ellibs.com/book/978-951-44-7226-8) (luettu 13.3.2011) artikkelissa Alkoholismi ja luovakirjoittaminen, kirjoittanut
Yrjö Hosiaisuoma.

Haastattelut

Poroila, Heikki 2010. Musiikkiarkistovastaava. Helsingin kaupungin kirjasto.
Haastattelu 18.9.2010.

Julkaisun tyylikokeilullisia luonnoksia

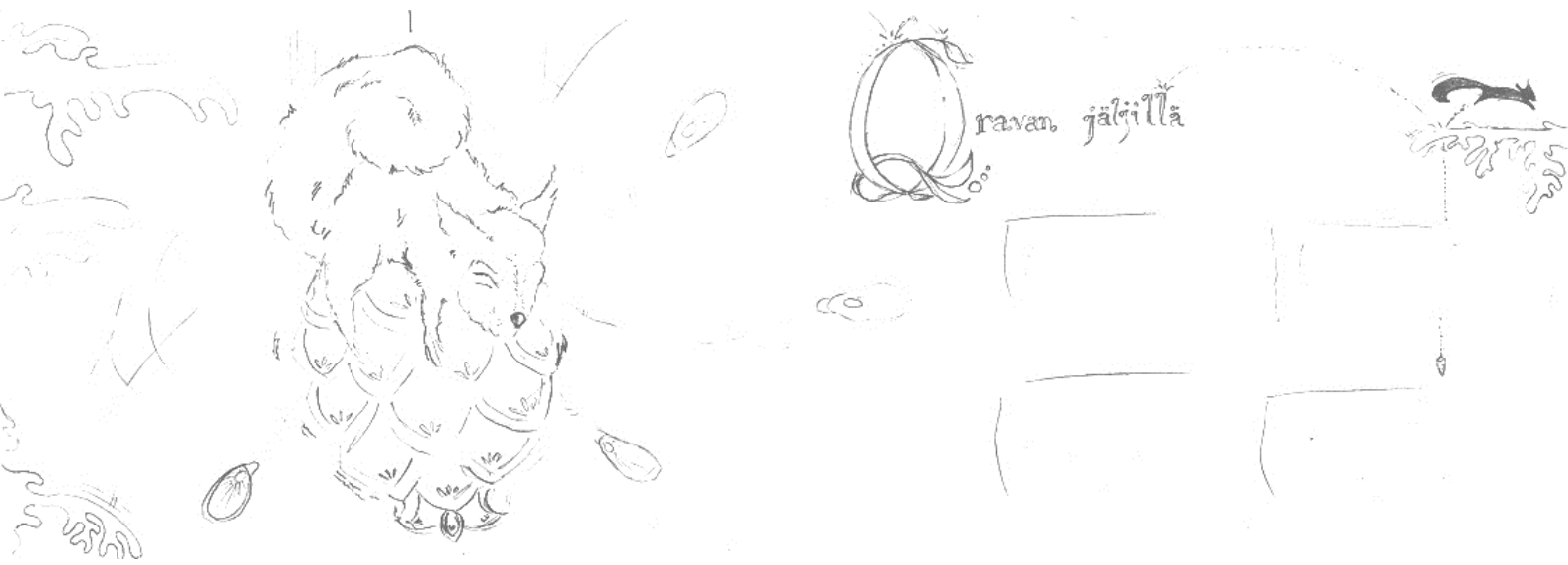
Liite 1. Oravan jäljillä -runon tyyllinen kokeilu 1: sarjakuvamainen, humoristinen kuvitus.

Julkaisun tyylikokeilullisia luonnoksia

Liite 2. Oravan jäljillä -runon tyyllinen kokeilu 2: Karikatyyrinen, nykyaikainen ja yliampuva hahmo. Tämän tyyli ei kiinnostanut minua.

Julkaisun tyylikokeilullisia luonnoksia

Liite 3. Oravan jäljillä -runon tyyllinen kokeilu 3: Sarjakuvamaista henkeä ja ääriiviipirrosta mukaileva tyyli.

Julkaisun tyylikokeilullisia luonnoksia

Liite 4. Oravan jäljillä -runon tyyllinen kokeilu 4: Kontrastinen, graafinen viivapiirustushenkinen ote työhön.

Julkaisun tyylikokeilullisia luonnoksia

Liite 5. Oravan jäljellä -runon tyyllinen kokeilu 5: Naturalistinen hahmo yhdistettynä satumaiseen maailmaan ja elementteihin.